

Viitna maastikukaitseala kaitsekorralduskava 2017–2026

Keskkonnaamet 2016

Sisukord

SISSEJUHATUS	4
1. ÜLDANDMED	6
1.1. ALA ISELOOMUSTUS	6
1.2. MAAOMAND JA -KASUTUS	7
1.3. HUVIGRUPID	9
1.4. KAITSEKORD	9
1.4.1. TEGEVUSTE KOOSKÕLASTAMINE	11
1.5. UURITUS	12
1.5.1. LÄBIVIIDUD INVENTUURID JA UURINGUD	12
1.5.2. RIIKLIK SEIRE	13
1.5.3. INVENTUURIDE JA UURINGUTE VAJADUS	14
1.5.3.1. RIIKLIK SEIRE	14
1.5.3.2. SUURSELGROOTUTE UURING	14
1.5.3.3. VESILOBEELIA UURING	14
1.5.3.4. METSA- JA SOOELUPAIGATÜÜPIDE INVENTUUR	14
2. VÄÄRTUSED JA KAITSE-EESMÄRGID	15
2.1. ELUSTIK	15
2.1.1. TAIMESTIK	15
2.1.1.1. VESILOBEELIA (<i>LOBELIA DORTMANNA</i>)	15
2.1.1.2. JÄRV-LAHNAROHI (<i>ISOETES LACUSTRIS</i>), LAMEDALEHINE JÕGITAKJAS (<i>SPARGANIUM ANGUSTIFOLIUM</i>), UJUV JÕGITAKJAS (<i>SPARGANIUM GRAMINEUM</i>)	16
2.1.1.3. VALGE VESIROOS (<i>NYMPHAEA ALBA</i>)	17
2.1.1.4. ROOMAV ÖÖVILGE (<i>GOODYERA REPENS</i>)	18
2.1.1.5. TEISED KAITSEALUSED TAIMED	18
2.1.2. SEENED	19
2.1.2.1. KÄHRIKSEEN (<i>SPARASSIS CRISPA</i>)	19
2.1.2.2. TEISED SEENELIIGID	20
2.1.3. SELGROOTUD	20
2.1.3.1. TÕMMUJUR (<i>GRAPHODERUS BILINEATUS</i>)	20
2.1.3.2. LAIUJUR (<i>DYTISCUS LATISSIMUS</i>)	20
2.1.3.3. SUUR RABAKIIL (<i>LEUCORRHINIA PECTORALIS</i>)	21
1.4. KAHEPAIKSED	21
2.1.5. LINNUSTIK	22
2.1.6. IMETAJAD	22
2.1.6.1. KÄSITIIVALISED	22
2.2. KOOSLUSED	22
2.2.1. JÄRVED	24
2.2.1.1. LIIVA-ALADE VÄHETOITELISED JÄRVED (3110)	24
2.2.1.2. VÄHE- KUNI KESKTOITELISED KALGIVEELISED JÄRVED (3140)	26
2.2.2. METSAKOOSLUSED	26
2.2.2.1. OKASMETSAD OOSIDEL JA MOREENIKUHJATISTEL E SÜRJAMETSAD (9060)	27
2.2.2.2. SIIRDESOO- JA RABAMETSAD (91D0*)	27
2.2.3. SOOD	28

2.2.3.1. RABAD (7110*) JA NOKKHEINAKOOSLUSED (7150)	28
2.2.4. MAASTIK	28
3. ALA JA SELLE VÄÄRTUSTE TUTVUSTAMINE, KÜLASTUSKORRALDUS	30
3.1. VIITNA MKA KÜLASTATAVUS.....	31
3.2. KÜLASTUSKORRALDUS	31
3.2.1. ÖPPERADA	31
3.2.2. TÄHISED.....	33
3.2.3. TÕKESTUSPOSTID, PIIRDED, LIIKLUSMÄRGID	33
3.3. KESKKONNAHARIDUS JA KAITSEALA TUTVUSTAMINE.....	34
4. KAVANDATAVAD KAITSEKORRALDUSLIKU TEGEVUSED JA EELARVE	36
4.1. TEGEVUSTE KIRJELDUS	36
4.1.1. INVENTUURID, SEIRE, UURINGUD	36
4.1.2. SUURSELGROOTUTE UURING.....	36
4.1.3. METSA- JA SOELUPAIGTÜÜPIDE INVENTUUR	36
4.1.4. VESILOBEELIA UURING	36
4.1.5. KÜLASTUSMAHU SEIRE JA KÜLASTUSUURINGUD	36
4.2. HOOLDUS, TAASTAMINE, OHJAMINE.....	37
4.2.1. TARISTU.....	37
4.2.1.1. TÄHISTE HOOLDAMINE JA PAIGALDAMINE.....	37
4.2.1.2. ÖPPERAJA JA MUU TARISTU HOOLDAMINE	37
4.3. KAITSEKORRALDUSKAVA VAHEHINDAMINE JA UUENDAMINE.....	37
4.4. EELARVE	38
5. KAITSEKORRALDUSE TULEMUSLIKKUSE HINDAMINE.....	40
KASUTATUD ALLIKAD	43
LISA 1. KAITSE-EESKIRI	44
LISA 2. VÄÄRTUSTE KOONDTABEL	49

SISSEJUHATUS

Vastavalt looduskaitseaduse §-le 25 on kaitsekorralduskava kaitstavate loodusobjektide alapõhise kaitse korraldamise aluseks. Kaitsekorralduskava annab soovitusel kaitseala valitsejale kaitse-eesmärkide saavutamise parimatest viisidest, kuid ei loo õigusi ega kohustusi kolmandatele isikutele.

Kaitsekorralduskava kinnitab Keskkonnaameti peadirektor. Teave kaitsekorralduskava kinnitamise kohta avalikustatakse Keskkonnaameti veebilehel.

Käesoleva Viitna maastikukaitseala kaitsekorralduskava (edaspidi ka *KKK, kava*) eesmärk on:

- anda lühike ülevaade kaitstavast alast (edaspidi *ala, kaitseala*) – selle kaitsekorralduse eesmärkidest, rahvusvahelisest staatusest, maakasutusest, huvigruppide ning alal läbiviidavast riiklikust seirest;
- analüüsida ala eesmärke ning anda hinnang iga eesmärgiks oleva liigi, elupaiga vms väärtuse seisundile;
- määrata mõõdetavad kaitse-eesmärgid ja kaitsekorralduse oodatavad tulemused kaitsekorraldusperioodi lõpuks ning 30 aasta perspektiivis arvestades alale seatud eesmärke;
- anda ülevaade peamistest väärtusi mõjutavatest tegevustest, kirjeldada kaitseks vajalikke meetmeid koos oodatavate tulemustega;
- määrata põhiväärtuste säilimisele, taastamisele ja tutvustamisele suunatud kaitsekorralduslike tegevuste elluviimise plaan koos tööde mahu, koha, ulatuse kirjelduse ja orienteeruva maksumusega;
- luua alusdokument kaitseala kaitsekorralduslike tööde elluviimiseks ja rahastamiseks.

Kaitsekorralduskava koostamisel viidi läbi üks avalikkuse kaasamise koosolek, mis toimus 2. septembril 2016. aastal. Kaasamiskoosoleku protokoll on avalikustamise järgselt lisatud kaitsekorralduskava lissasse 3.

Kava koostamist koordineeris Keskkonnaameti kaitseplaneerimise büroo kaitse planeerimise spetsialist Imbi Mets (tel: 329 5543, e-post: imbi.mets@keskkonnaamet.ee). Kaitsekorralduskava koostas keskkonnaekspert Andres Tõnisson 2009. aastal, ajakohastas Imbi Mets.

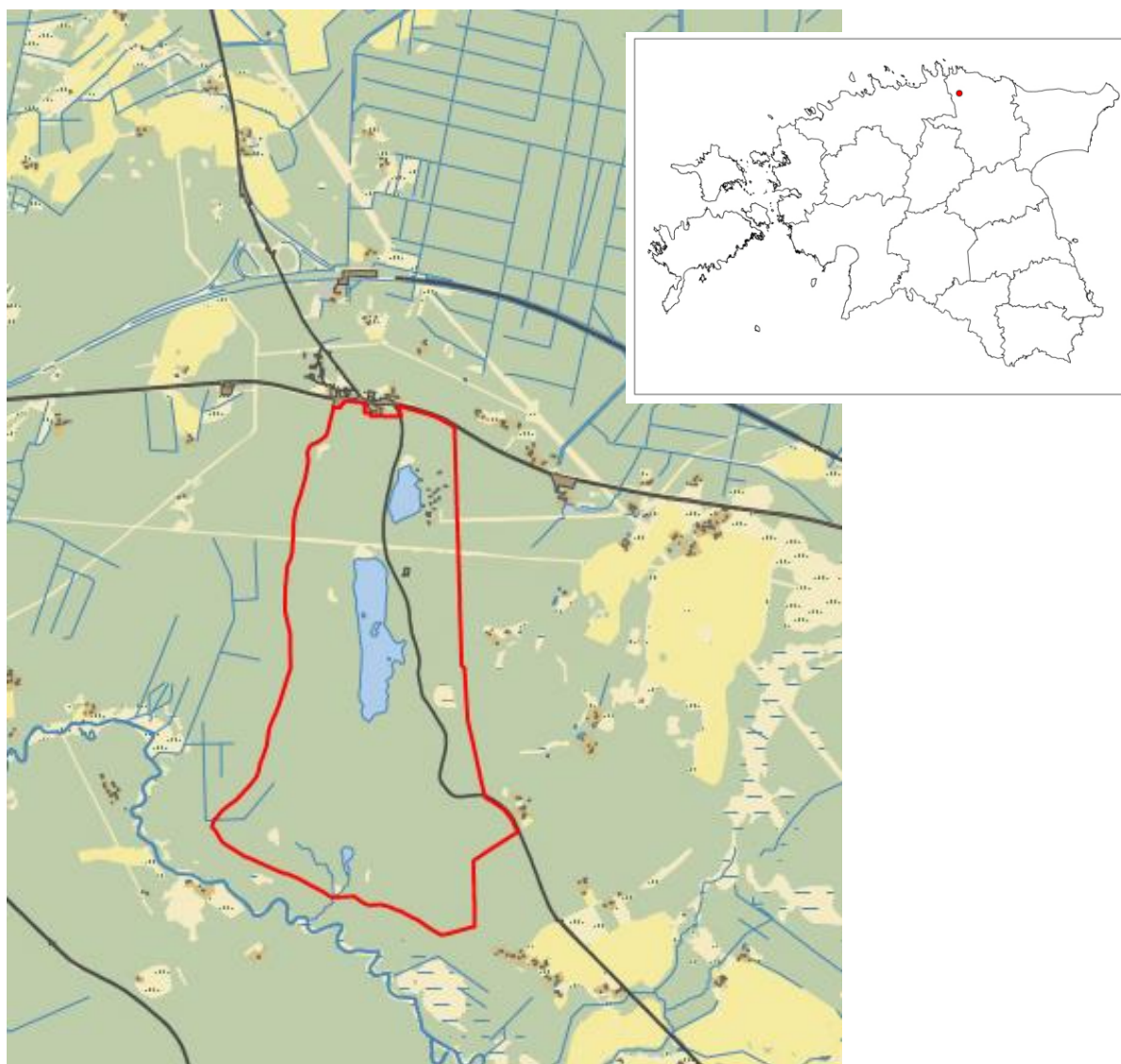
Lühendid

EELIS – Eesti Looduse Infosüsteem
EL – Euroopa Liit
EPN – Eesti ohustatud liikide punane nimestik
FYKE mõõtekoht – füüsikalise-keemiline seire
FYPLA mõõtekoht – fütoplanktoni seire
KALA mõõtekoht – kalade seire
KAUR – Keskkonnaagentuur
KeA – Keskkonnaamet
KKK – kaitsekorralduskava
KKR – Keskkonnaregister
LiD - linnudirektiiv
LoA – loodusala
LoD – loodusdirektiiv
MKA – maastikukaitseala
NS – Natura standardandmebaas
pH – happelisus
RMK – Riigimetsa Majandamise Keskus
SD – läbipaistvus
SUSE mõõtekoht – suurselgrootute seire
ZOOPLA mõõtekoht – zooplanktoni seire
VMK – veemajanduskava
VRD – veedirektiiv
VV – Vabariigi Valitsus
üld-N – üldlämmastik
üld-P – üldfosfor

1. ÜLDANDMED

1.1. ALA ISELOOMUSTUS

Viitna MKA (KLO1000435) on loodud Viitna oosistiku, järvede, neid ümbritseva maastiku ja elustiku kaitsmiseks, säilitamiseks ja tutvustamiseks. Viitna MKA kuulub üle-euroopalisse Natura 2000 võrgustikku Viitna loodusala. Ala võeti kaitse alla 1. juunil 1971. aastal osana Lahemaa rahvuspargist, 1997. aastal lahutati territoorium Lahemaa rahvuspargist ja moodustati eraldi Viitna maastikukaitseala. Kaitseala asub Lääne-Viru maakonnas Kadrina vallas Viitna külas, kaitseala piirneb põhjas Loobu–Rõmeda kõrvalmaanteega, ala läbib Kadrina-Viitna kõrvalmaantee.

Joonis 1. Viitna MKA paiknemine. Aluskaart: Eesti põhikaart, Maaamet 2016.

Viitna piirkonna mõhnastik, vallseljak ja järved on kujunenud ordoviitsiumi lubjakividesse kulutatud aluspõhjalise nõo (rikkevööndi) kohale. Aluspõhjalise nõo sügavus küünib 20–25 meetrini ja mõõtmed 3,5 x 1,5 kilomeetrit, eriti sügavus on teiste mõhnastiku-aluste nõgudega võrreldes erandlik (Tavast, 1978). Nõgu täidavad mitmekümne meetri paksuselt fluvioglatsiaalsed liivad ja kruusad, lohkudes ka orgaanilised ja järvesetted. Loobu jõe kaldal Nabudi järve lähistel lasub aluspõhi aga vaid 1 m sügavusel turbapinnase all.

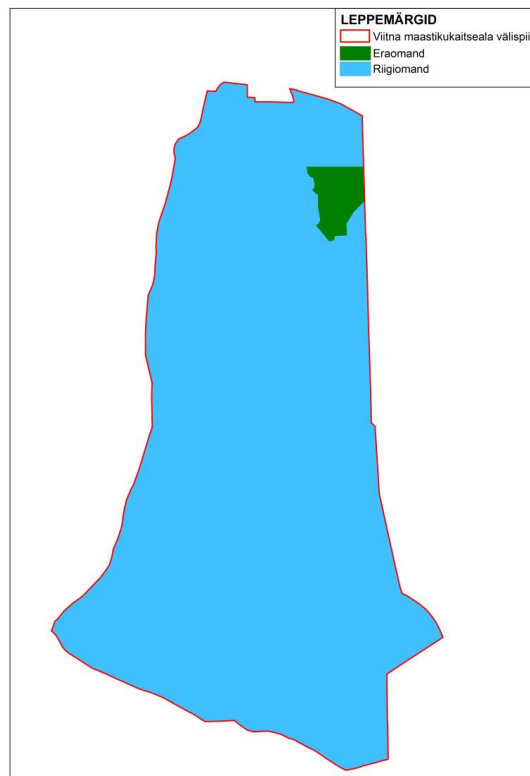
Viitna mõhnastik, mis hõlmab umbes 3 km² suuruse ala, on liigendatud arvukate küngaste, platoode, seljakute ja nende vahele jäävate lohkuudega. Lääne pool Loobu jõge liitub Viitna mõhnastikuga Uku mõhnastik, sageli ongi kahte mõhnastikku käsitletud terviksüsteemina. Mõhnastiku keskelt, Linajärve kohalt, lähtub 13 km pikkune Viitna–Ohepalu oos, millest ida pool asub üleminekuline deltatasandik, lääne pool järsu kontaktnõlvaga fluvioglatsiaalne liivik. Mõhnastiku liigestatus kasvab lõuna suunas. Pikkjärvest lõuna pool saab mõhnastiku lääneosa pinnamoodi iseloomustada sõnaga kühmaline, lääneosa sõnaga seljakuline (Saarse, 1992). Pikkjärvest edelas asuvale seljakule jääb ühtlasi ka kaitseala kõrgeim punkt – 98 m üle merepinna, ooside suhteline kõrgus jalamilt võib küündida 20 meetrini. Viitna mõhnastikku on loetud teiste mõhnastike seas mõneti erilaadseks, siin esinevad nn. glatsifluviaalsed mõhnad (ka seljak- ehk oosmõhnad) – piklikud vallseljakud ja künkad, mis koosnevad põimjaskihilisest kruusast ja liivast. Glatsifluviaalsed mõhnad on kujunenud mandrijää lõhededes ning nad on üleminekuliseks tüübiks selgelt vooluveelises keskkonnas kujunenud oosidelt tõelisteks jääjärvelisteks mõhnadeks.

Kaitsealal leidub mitmeid väärtuslikke järve-, soo- ja metsaelupaigatüüpe ning haruldasi, ohustatud ja kaitsealuseid liike. Tapa–Pikassaare–Ohepalu–Viitna jäaservamoodustiste kompleksi kuuluv Viitna oosistik on tüüpiline näide mandrijäätekkeliste ooside, mõhnade ja nendevaheliste sulglohkudega maastikust. Reljeefi vaheldusrikkus annab piirkonnale suure esteetilise väärtuse, Viitna järvede ümbrus on populaarne puhkeala.

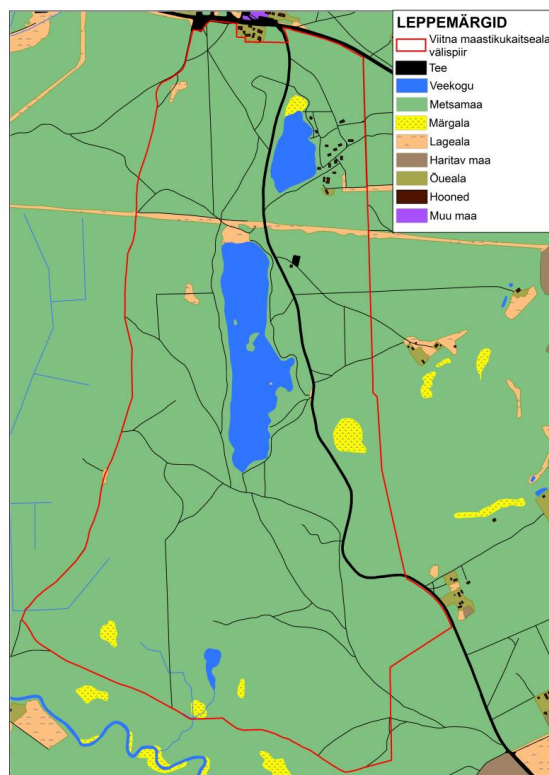
1.2. MAAOMAND JA -KASUTUS

Viitna MKA pindala on 314,6 ha, millest maismaa moodustab 239,8 ha ja siseveekogude pindala 20,8 ha. Kaitsealal on 308,6 ha riigimaad ja 6 ha eramaad (katastriandmed seisuga aprill 2016; joonis 2). Kaitse-eeskirja kohaselt on sihtkaitsevööndisse tzoneeritud riigimaa, piiranguvööndisse eramaa ja osaliselt riigimaa.

Kaitseala kõlvikuliselt jaotuselt moodustab kõige suurema osa metsamaa – 281,3 ha (89,4 %), sellele järgnevad siseveekogud 20,8 ha (6,6 %), teemaa 4,4 ha (1,3 %), lagealad 4,2 ha (1,3 %), märgalad 2,8 ha (0,8 %) ja õuemaa 1,1 ha (0,3 %). Kõlvikuline jaotus on kajastatud joonisel 3.

Joonis 2. Viitna MKA maaomandi jaotus. Aluskaart: Eesti põhikaart, Maaamet 2016.

Joonis 3. Viitna MKA kõlvikuline jaotus. Aluskaart: Eesti põhikaart, Maaamet 2016.

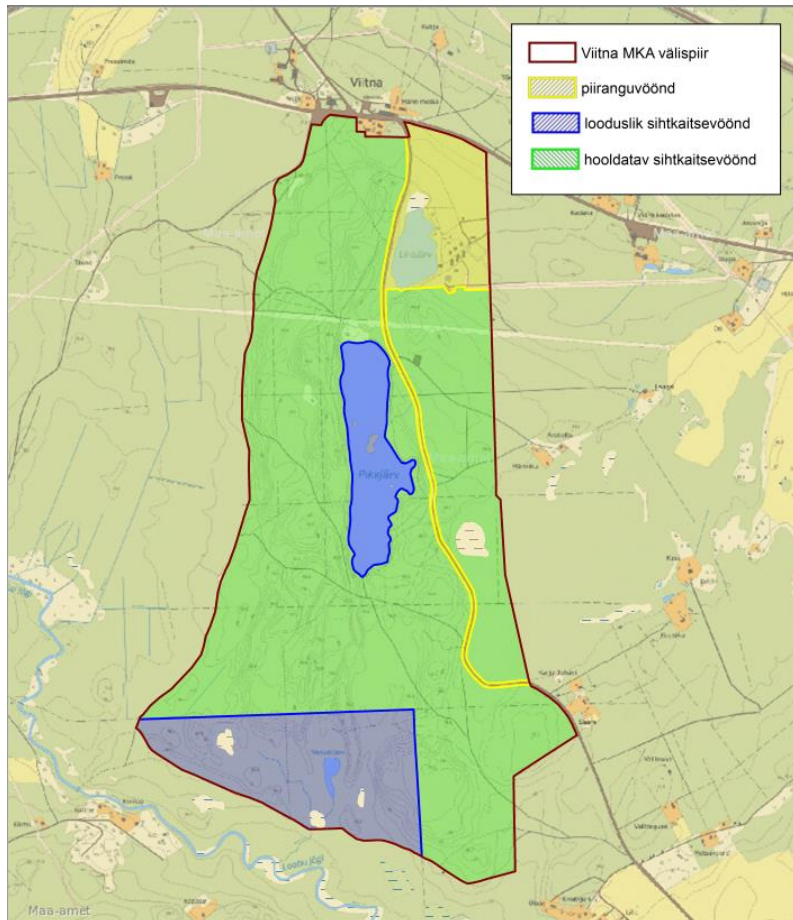
1.3. HUVIGRUPID

- **Keskkonnaamet (KeA)** – kaitseala valitseja. Keskkonnaameti eesmärk on tagada ala eesmärgiks olevate väärtuste soodne seisund.
- **Riigimetsa Majandamise Keskus (RMK)** – metsa majandamine ja praktiliste looduskaitsetööde teostamine riigimaadel, ala külastuse korraldamine kaitseala väärtuste soodsa seisundi säilitamiseks ning tutvustamiseks.
- **Kohalik omavalitsus (Kadrina Vallavalitsus)** – kohaliku kogukonna elu juhtimine selle erinevates valdkondades, sh kaitsealal kohaliku kogukonna esindamine, koostöö kaitseala valitsejaga loodushariduse, kultuurielu, keskkonnakaitse (vastutab looduskasutuse, loodusressursside kasutamise ja jäätmemajanduse eest), planeerimis- ja ehitustegevuse osas, administratiivne koostöö lubade väljastamisel (ehitus, üritused jne).
- **Keskkonnainspeksioon** – looduskeskkonna ja -varade üle järelevalve teostaja kaitsealal.
- **Turismiettevõtjad** – kaitseala kasutamine rekreatiivsetel eesmärkidel.
- **Külaseltsid** – kohaliku kogukonna huvide esindamine, koostöö loodusväärtuste säilitamisel ja tutvustamisel.
- **Jahiseltsid, kalamehed** – loodusressursside kasutamine, ulukite arvukuse reguleerimine, vigastatud isendite surmamine.
- **Külastajad** – (turistid, puhkajad, kohalikud elanikud) – on huvitatud puhta looduskeskkonna säilimisest ja võimalusest kaitsealal vaba aega veeta.

1.4. KAITSEKORD

Viitna MKA kaitsekord on sätestatud Viitna MKA kaitse-eeskirjaga, mis on toodud lisa 1. Viitna MKA kaitse-eesmärk on kaitsta, säilitada ja tutvustada Viitna oosistikku, metsa-, soo- ja veeökosüsteeme, maastiku ja elustiku mitmekesisust ning kaitsealuseid liike.

Vastavalt kaitsekorra eripärale ja majandustegevuse piiramise astmele astmele kuulub kaitseala maa- ja veela kolme sihtkaitsevööndisse ja ühte piiranguvööndisse (Joonis 4). Sihtkaitsevööndite pindala on 291,7 ha ja piiranguvööndi pindala on 22,9 ha.

Joonis 4. Viitna MKA vööndite paiknemine. Aluskaart: Eesti põhikaart, Maaamet 2016.

Vastavalt kehtivale kaitse-eeskirjale on inimestel lubatud viibida, korjata marju, seeni ja teisi metsa kõrvalsaadusi kogu kaitsealal, välja arvatud Pikkjärve kaldavööndis – järve vee alla jääval kaldaalal kasvavas taimestik. Telkida ja lõket teha on lubatud vaid Linajärve piiranguvööndis eramaal omaniku loal. Kaitsealal on lubatud sõidukiga sõitmine selleks ettenähtud teedel. Sõidukiga sõitmine väljaspool selleks ettenähtud teid ja maastikusõidukiga sõitmine on lubatud järelevalve- ja päästetöödel, kaitseala valitsemise ja kaitse korraldamisega seotud töödel, tehnovõrgurajatiste hooldustöödel, maatulundusmaal metsatöödel ning kaitseala valitseja nõusolekul teostataval teadustegevusel. Kaitseala valitseja nõusolekul on maastikusõidukiga sõitmine lubatud suusaradade sissesõitmisel ja hooldamisel.

Ujuv vahendiga sõitmine on lubatud järelevalve- ja päästetöödel, kaitseala kaitse korraldamise ja valitsemisega seotud tegevusel ning kaitseala valitseja nõusolekul teostataval teadustegevusel. Lisaks on kaitseala vetel lubatud mootorita ujuv vahendiga sõitmine Linajärvel ja Nabudi järvel. Kaitsealal on lubatud kalapüük kalapüügiseaduse alusel kehtestatud kalapüügieeskirja alusel Linajärvest. Pikkjärvel on kalapüük lubatud vaid järve jäält. Kaitseala on jahimaa, kus jahipidamist piirab oluliselt jahiseadus, mille järgi ei kuulu jahimaa hulka puhke- ja virgestusala, kus ohutu jahipidamine ei ole võimalik.

Sihtkaitsevöönd on kaitseala osa seal väljakujunenud või kujundatavate loodusväärtuste säilitamiseks ning LoD elupaikade, kaitsealuste liikide ja nende elupaikade kaitseks. Kaitsealal on kolm sihtkaitsevööndit: Nabudi, Pikkjärve ja Viitna. Nabudi sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on metsa- ja sooökosüsteemide tutvustamine ja nende arengu tagamine üksnes loodusliku protsessina ning kaitsealuste liikide ja nende elupaikade kaitse. Pikkjärve sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on veeökosüsteemide tutvustamine ja nende arengu tagamine loodusliku protsessina ning kaitsealuste liikide ja nende elupaikade kaitse. Viitna sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on metsaökosüsteemide tutvustamine ja kaitse ning kaitsealuste liikide ja nende elupaikade kaitse.

Nabudi ja Viitna sihtkaitsevööndis on lubatud kuni 50 osalejaga rahvaürituse korraldamine selleks kaitseala valitseja nõusolekul ette valmistatud ja tähistatud kohas. Rohkem kui 50 osalejaga rahvaürituse korraldamine selleks ette valmistatud ja tähistatud kohas ning ettevalmistamata ja kaitseala valitseja poolt tähistamata kohas on lubatud rahvaürituse korraldamine kaitseala valitseja nõusolekul. Kaitseala valitseja nõusolekul on sihtkaitsevööndis lubatud kaitsealuste liikide elutingimuste säilitamiseks vajalik tegevus, olemasolevate rajatiste hooldustööd ning Viitna sihtkaitsevööndis koosluse kujundamine vastavalt kaitse-eesmärgile. Sihtkaitsevööndis on keelatud, kooskõlas kaitse-eeskirjaga sätestatud erisustega, majandustegevus, loodusvarade kasutamine ning uute ehitiste püstitamine, välja arvatud kaitseala valitseja nõusolekul tee- ja tehnovõrgurajatiste püstitamine kaitsealal paikneva kinnistu tarbeks või rajatiste püstitamine kaitseala tarbeks. Keelatud on rahvaürituste korraldamine Pikkjärve sihtkaitsevööndis ja vetteminek Pikkjärve kaldalt, välja arvatud põhjakaldalt kaitseala valitseja poolt tähistatud kohast.

Piiranguvöönd on kaitseala osa, mis ei kuulu sihtkaitsevööndisse. Linajärve piiranguvööndi kaitse-eesmärk on elustiku mitmekesisuse ja kaitseala maastikuilme säilitamine, maastiku ja metsaökosüsteemide tutvustamine ja kaitse ning kaitsealuste liikide ja nende elupaikade kaitse. Piiranguvööndis on lubatud majandustegevus, arvestades kaitse-eeskirjas sätestatud erisusi. Kaitseala valitseja nõusolekul on piiranguvööndis lubatud ehitiste püstitamine väljakujunenud õuealal, tee- ja tehnovõrgurajatise püstitamine, kaitseala tarbeks rajatiste püstitamine, rahvaürituste korraldamine selleks ettevalmistamata ja kaitseala valitseja poolt tähistamata kohas, turberaie langi pindalaga kuni kaks hektarit. Piiranguvööndis on keelatud Linajärve veetaseme ja kaldajoone muutmine ning uute veekogude rajamine, puidu kokku- ja väljavedu külmumata pinnaselt, välja arvatud kaitseala valitseja nõusolekul juhul, kui pinnas seda võimaldab, uue maaparandussüsteemi rajamine, maavara kaevandamine, puhtpuistute kujundamine ja energiapuistute rajamine, biotsiidi, taimekaitsevahendi ja väetise kasutamine.

1.4.1. TEGEVUSTE KOOSKÕLASTAMINE

Vastavalt looduskaitseesadusele ja kaitse-eeskirjale ei või kaitsealal ilma kaitstava loodusobjekti valitseja nõusolekuta:

- muuta katastriüksuse kõlvikute piire ega sihtotstarvet;
- koostada maakorralduskava ja teha maakorraldustoiminguid;
- kehtestada detailplaneeringut ja üldplaneeringut;
- lubada ehitada ehitusteatise kohustusega või ehitusloakohustuslikku ehitist;
- anda projekteerimistingimusi;
- anda ehitusluba;
- rajada uut veekogu, mille pindala on suurem kui viis ruutmeetrit, kui selleks ei ole vaja anda vee erikasutusluba, ehitusluba ega esitada ehitusteatist;
- jahiulukeid lisasöötä.

Kaitseala valitseja ei kooskõlasta tegevust, mis kaitse-eeskirja kohaselt vajab kaitseala valitseja nõusolekut, kui see võib kahjustada kaitseala kaitse-eesmärgi saavutamist või kaitseala seisundit. Kui tegevust ei ole kaitseala valitsejaga kooskõlastatud või tegevuses ei ole arvestatud kaitseala valitseja kirjalikult seatud tingimusi, mille täitmisel tegevus ei kahjusta kaitseala kaitse-eesmärgi saavutamist või kaitseala seisundit, ei teki isikul, kelle huvides nimetatud tegevus on, vastavalt haldusmenetluse seadusele õiguspärasest ootust sellise tegevuse õiguspärasuse osas.

1.5. UURITUS

1.5.1. LÄBIVIIDUD INVENTUURID JA UURINGUD

Külustusmahu seire

2011. aasta juulis teostas KeA Pikkjärve ääres viibivate puhkajate loendamist. Soojadel suvepäevadel viibis järve ääres korraga üle 200 inimese. Külustajate loendamine toimus ka 2011. aastal (kokku üle 52 000 külustaja) ja 2012. aastal (kokku üle 27 000 külustaja), kõige populaarsem kuu oli juuli.

Elupaigad

Kaitsealal esinevad elupaigad on määratud 2001. aasta Natura inventuuride käigus. 2012. aastal täpsustasid metsaelupaikade esinemist alal Keskkonnaameti Viru regiooni kaitse planeerimise spetsialist Riina Kotter ja piirkondlik metsanduse spetsialist Raido Tammik.

Järved

Vee-elupaigad määrati aastatel 2001–2003 läbi viidud Natura veeprojekti raames.

Viitna Pikkjärve kohta on koostatud meetmekava (EMÜ Limnoloogiakeskus, 2016). Meetmekavas on tehtud ettepanekud järve seisundi parandamiseks. Järve seisundi hoidmiseks ning parandamiseks on vaja läbi viia mitmetest meetmetest koosnev kava, mis kätkeb endast külustussurve hajutamise ja vähendamise seotud meetmeid (laudteed ja vaateplatvormid, külustajate suunamine, teavitustöö piirangute ning järve unikaalsuse kontekstis). Samuti on hädavajalik järve muutusi detekteeriva seire jätkamine ning biogeenide sissekande kindlakstegemiseks operatiivseire korraldamine.

Hinnatud on pinnavee ökoloogilist seisundit hüdro-morfoloogiliste kvaliteedielementide alusel (EMÜ, Ott, I., 2014). Pikkjärve neljas proovipunktis viidi läbi seire hüdro-morfoloogia seisundi hindamiseks. Pikkjärve supluskohast võeti Terviseameti poolt 2005., 2006. ja 2007. aasta suvel veeproove, mis näitasid väga head vee kvaliteeti (vastab kõigile nõuetele nii suplusvee EL direktiivi kohustuslikele ja soovituslikele kui ka Eesti VV määruse nõuetele).

Viitna MKAI ei ole eraldi läbi viidud inventuure ja uuringuid maismaataimede, seente, selgrootute ja linnustiku kohta. Olemasolevad andmed on kogutud juhuvaatluste käigus.

1.5.2. RIIKLIK SEIRE

Viitna MKAI teostatakse 2016. aasta seisuga riiklikku seiret kolmes valdkonnas.

1. Raskmetallide sadenemise bioindikatsiooniline hindamine (üks seirejaam või seireala SJA1245000). Seiret teostatakse igal aastal alates 1995. aastast, vahele jäi ainult 2004. aasta.

2. Kaitsealuste seeneliikide seire (kaks kährikseene seirepunkti). Kaitsealuste ja ohustatud seeneliikide seire eesmärk on koguda järjepidevat informatsiooni Eestis haruldaste ja ohustatud seeneliikide populatsioonide seisundist ja toimunud muutustest. Tulemused on kasutatavad liigi seisundi hindamisel kui ka ühe parameetrina keskkonna seisundi hindamisel. Viitna 1 seirejaamas (KLO9600279) leiti kährikseen esimest korda 2006. aastal, seen esines ka 2011. aastal. Viimane vaatlus, kui seen tuvastati, toimus 2016. aastal Keskkonnaameti looduskaitse bioloogi Katrin Jürgensi poolt. Viitna 2 seirejaamas (KLO9600172) esines seene viljakeha 2007., 2010. ja 2011. aastal. Seirejaamas KLO9600280 tuvastati viljakeha 2010. ja 2014. aastal.

3. Väikejärvede seire: Viitna Pikkjärv (neli seirejaama või seireala SUSE mõõtekoht SJA7593001, hüdrokeemiline seire SJA7593000, FYKE, FYPLA, ZOOPLA mõõtekoht SJA7593003, KALA mõõtekoht SJA7593002). EL VRD ja selle rakenduseks koostatud vesikonna põhised veemajanduskavad (VMK) on peamiseks seadusandlikuks alusdokumendiks, millest lähtuvalt toimub Eesti veekogude kaitse ning kasutamine. Viitna järved kuuluvad Ida-Eesti vesikonda, mille VMK aastateks 2015–2021 on kinnitatud VV protokollilise otsusega 7.01.2016 VMK seireprogramm näeb ette ainult veekogumiteks nimetatud veekogude seiret. Väikejärvede seire on riikliku keskkonnaseire siseveekogude programmi alamprogramm alates 1992. aastast, seiret teostatakse igal aastal. Väikejärvede seire ülesanne on uurida Eesti järvede seisundit ning selle muutumist ajas eesmärgiga koguda informatsiooni väikejärvede kaitse ning kasutamise korraldamiseks nii riiklikul kui kohaliku omavalitsuse tasandil. Kogu vaatlusperioodi jooksul on seiratud ka Viitna Pikkjärve. Väikejärvede seire raames hinnatakse ka suurtaimestikku.

Lisaks kattub kaitsealaga osaliselt saarmaseire 10 x 10 km seireruut (seireala SJA662400), kuid tegelikud seirekohad asuvad väljaspool kaitseala ning alal puuduvad saarmale sobivad elupaigad.

1.5.3. INVENTUURIDE JA UURINGUTE VAJADUS

1.5.3.1. RIIKLIK SEIRE

Riiklikku seiret teostatakse peatükis 1.5.2 toodud valdkondades ja seirejaamades. Seire jätkamine on vajalik samas mahus. Väikejärvede seire 2015. aasta koondhinnangu kohaselt oli mh Pikkjärv võrreldes varasemate aastatega kesisemas seisus, seetõttu tuleks ülevaateseire asemel edaspidi teha uurimuslikku seiret.

1.5.3.2. SUURSELGROOTUTE UURING

Vajalik on korraldada suurselgrootute (ujurite) uuring, sest praegu puudub täpne teave nii kaitse- kui ka loodusala kaitse-eesmärgiks oleva tõmmu- ja laiujuri esinemise kohta Viitna MKA järvedes.

1.5.3.3. VESILOBEELIA UURING

Korraldada vesilobeelia uuring, eesmärgiga välja selgitada, kas külastust suunavad meetmed on olnud tõhusad.

1.5.3.4. METSA- JA SOELUPAIGATÜÜPIDE INVENTUUR

Viitna MKA metsaelupaikade andmete aluseks on 2001. aasta Natura pilootprojekt. Inventuuri eesmärk on täpsustada ülepinnaliselt elupaikade seisund ja pindalad. Inventuuri raames inventeeritakse ka soelupaigatüübid.

2. VÄÄRTUSED JA KAITSE-EESMÄRGID

2.1. ELUSTIK

2.1.1. TAIMESTIK

KKR andmetel on Viitna MKAl registreeritud kümme kaitsealust taimeliiki, neist kuus on seatud ala kaitse-eesmärgiks: roomav öövilge, järv-lahnarohi, lamedalehine jõgitakjas, ujuv jõgitakjas, vesilobeelia ja valge vesiroos. Nendele taimeliikidele seatakse kaitsekorralduskavaga täpsemad kaitse-eesmärgid.

2.1.1.1. VESILOBEELIA (*LOBELIA DORTMANNA*)

II kat; KE – jah, LoA – ei; EPN ohualdis (VU)

Vesilobeelia levik Eestis on oluliselt kahanenud, praegu kasvab teda veel ainult seitsmes järves. Liigi elupaigaks on haruldane ja ohustatud järvetüüp – oligotroofsed ehk vähetoitelised või ka semidüstroofsed pehmeveelised järved. Taime leherosetid kasvavad kaldavööndis enamasti kuni 1 m sügavusel. Juulis–augustis sirutub veepinna kohale õisikuvars. Pikkjärves kasvab liik peamiselt ida- ja kagukaldal. Varasemast ühtlasest lobeeliavööndist on aga tallamise tõttu alles jäänud vaid jupid (Mäemets 2011). Vesilobeelia on väga tundlik järve vee puhtuse, läbipaistvuse ja taseme osas – liigi kaitse tagatakse läbi elupaiga kaitse (vt pt 2.2.1.1). Oluliseks ohuteguriks on külüstusega kaasnev reostamine ja tallamine nii vees kui ka kallastel, millega kaasneb otsene taimede hävimine, kallaste erosiooni tõttu toitainete kandumine vette ning setete lendumine ja ladestumine. Viitna MKA uue kaitse-eeskirja koostamisel (kinnitatud 20. novembril 2014. aastal) arvestati vesilobeelia kaitse vajadustega. Sellest lähtudes rajati piirded Pikkjärve ida- ja lõunakaldale kaldataimestiku kaitseks ning suplejate vetteminek on lubatud vaid järve põhjakaldalt tähistatud alalt.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk
Teadaolevad leiukohad 1,5 ha ulatuses on soodsas seisundis. Lisaks on käesoleval ajal tallamise tõttu katkendlik lobeeliavöönd taastumas ühtlasemaks.
- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk
Teadaolevad leiukohad 1,5 ha ulatuses on soodsas seisundis.

Mõjutegurid ja meetmed

- + Leiukohad paiknevad sihtkaitsevööndis.
- + Vetteminek on lubatud vaid järve põhjakaldalt tähistatud kohast.
- + Järve ida- ja lõunakaldale on paigaldatud külüstajate liikumist suunavad piirded piktogrammidega.
- + Liiki tutvustatakse infotahvlitel.
- + Järves on keelatud kalapüük jäävabal ajal.

+ Isendikaitse, vastavalt looduskaitse seadusele ei tohi kahjustada (korjata ega hävitada) kaitsealuseid taimi.

– Kasvukohtade tallamine vees.

– Puhkajate tegevus (pesemisvahendite sattumine vette, kallaste erosioon tallamise tõttu).

Administratiivmeede: Teavitustahvliitel ning enne suvitushooaega meedias (artiklid ajalehes). Küllastustaristu hooldus.

– Ohuks võib kujuneda nn botaaniline turism.

Administratiivmeede: Teavitustahvliitel.

2.1.1.2. JÄRV-LAHNAROHI (*ISOETES LACUSTRIS*), LAMEDALEHINE JÕGITAKJAS (*SPARGANIUM ANGUSTIFOLIUM*), UJUV JÕGITAKJAS (*SPARGANIUM GRAMINEUM*)

II kat; KE – jah, LoA – ei; EPN ohustatud (EN)

Kõik kolm taimeliiki on sarnaste elupaiganõudluste ja ohuteguritega nagu vesilobeelia – nad kasvavad oligotroofsetes või semidüstroofsetes järvedes. Liikide kaitse tagatakse läbi elupaiga kaitse (vt pt 2.2.1.1).

Järv-lahnarohu kasvukohti oli 2011. aasta seisuga Eesti 15 järves. Eelistatud sügavusvahemik on 1,5–2,5 m, kasvab ka kuni 4,5 m sügavusel. Viitnal kasvab järv-lahnarohi Pikkjärves, 2011. a vaatlusandmetel peamiselt lääne-, paiguti idakaldal, valdavalt 1,5–2,4 m sügavusel, ohtrushinnang 1–5 palli skaalal 3. KKR-s on 2003. aasta vaatluse põhjal piiritletud kuus alampopulatsiooni, siis hinnati arvukuseks kokku u 200 taime. Viimane registrikanne liigi esinemise kohta on 2016. aastast. Taimed kasvavad vee all, nende täpse asukoha ja arvukuse hindamine on väga keeruline, seetõttu arvukusandmeid kavas eesmärgiks ei seata. Liigi esinemine on siiski kergesti tuvastatav sügiseti, kui lehekodarikest lahti tulnud lehed hulbivad kaldavees (nii toimub levik, lehekaenaldes asuvad eosed).

Lamedalehine ja ujuv jõgitakjas on pikkade kitsaste ujulehtedega taimed, kasvavad enamasti kuni 2 m sügavusel. Lisaks elupaigatingimuste halvenemisele on jõgitakjate ohuteguriks ka liikidevaheline hübriidiseerumine, sh tavalisema liht-jõgitakjaga. Hübriide on leitud ka Viitna Pikkjärves (Mäemets, 1988). Taimed õitsevad harva, mistõttu liike on raske eristada ja kindlat liigimäärangut anda. 2011. aasta seisuga leidub lamedalehist jõgitakjat Eestis kümnes ja tõenäoliselt veel kolmes järves ning ujuvat jõgitakjat 11, võib-olla kokku 20 järves. Viitna Pikkjärves ja Linajärves kasvavaid jõgitakjaid ei õnnestunud 2011. aastal kindlalt liigini määrata, sest esinesid ainult vegetatiivsed taimed (Mäemets, 2011). KKR andmetel registreeriti lamedalehine jõgitakjas Pikkjärves viimati 2003. aastal viie laigu/alampopulatsioonina, kokku 40 taime, liik oli olemas kas 2009. aastal. Ujuvat jõgitakjat leiti KKR andmetel Pikkjärves 1986. aastal ja Linajärves 1981. aastal, liik võib olla mõlemas järves hävinud (Mäemets, 2011). Kui taime Linajärves esineb, ei ole Linajärve näol tegemist taimele tüüpilise kasvukohaga ning tugeva elujõulise asurkonna teke ei ole tõenäoline. Kuna Linajärv ei ole oma tüübilt ujuvale jõgitakjale kuigi sobiv elupaik, on see leiukoht kantud KKR arhiivi. Pikkjärve ujuva jõgitakja leiukoht on veel registris, sest elupaik on säilinud.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk
Viitna Pikkjärv kui elupaik on soodsas seisundis. Järv-lahnarohi esineb, seisund on soodne. Täpsustatud on ujuva ja lamedalehise jõgitakja esinemine ja seisund Viitna Pikkjärves ja Linajärves.
- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk
Viitna Pikkjärv kui elupaik on soodsas seisundis. Järv-lahnarohi esineb, seisund on soodne. Täpsustatud on ujuva ja lamedalehise jõgitakja esinemine ja seisund Viitna Pikkjärves ja Linajärves.

Mõjutegurid ja meetmed

- + Leiukohad paiknevad sihtkaitsevööndis.
- + Vette minek Pikkjärves on lubatud vaid järve põhjakaldalt tähistatud kohast.
- + Pikkjärve ida- ja lõunakaldale on paigaldatud küllastajate liikumist suunavad piirded piktogrammidega.
- + Liike tutvustatakse infotahvlitel.
- + Pikkjärves on keelatud kalapüük jäävabal ajal.
- + Isendikaitse, vastavalt looduskaitse seadusele ei tohi kahjustada (korjata ega hävitada) kaitsealuseid taimi.
- + Liikidele on koostatud ühine kaitse tegevuskava eelnõu, mis näeb ette leiukohtade kontrollimise. Seetõttu käesoleva kavaga täiendavaid inventuure ei kavandata.

– Kasvukohtade kahjustamine suplemise tõttu ning veekvaliteedi langus.

Administratiivmeede: Teavitused infotahvlitel ning enne suvitushooaega meedias (artiklid ajalehes). Küllastustaristu hooldus.

2.1.1.3. VALGE VESIROOS (*NYMPHAEA ALBA*)

III kat; KE – jah, LoA – ei; EPN ohulähedane (NT)

Valge vesiroos on Eestis üsna tavaline veetaim, mis kasvab järvedes, aeglasema vooluga jõelõikudes, vanajõgedes, kraavides ja tiikides kuni kolme meetri sügavusel. Viitna MKAI kasvab liik Pikkjärves ja Linajärves.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk
Teadaolevad leiukohad 0,3 ha ulatuses on soodsas seisundis.
- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk
Teadaolevad leiukohad 0,3 ha ulatuses on soodsas seisundis.

Mõjutegurid ja meetmed

- + Leiukohad paiknevad sihtkaitsevööndis (välja arvatud Linajärv).
- + Vette minek on lubatud vaid Pikkjärve järve põhjakaldalt tähistatud kohast.

- + Pikkjärve idakaldale on paigaldatud külastajate liikumist suunavad piirded piktogrammidega.
- + Liiki tutvustatakse infotahvlitel.
- + Pikkjärves on keelatud kalapüük jäävabal ajal.
- + Isendikaitse, vastavalt looduskaitseadusele ei tohi kahjustada (korjata ega hävitada) kaitsealuseid taimi.
- Taimede noppimine.

Administratiivmeede: Teavitus infotahvlitel ning enne suvitushooaega meedias (artiklid ajalehes). Külastustaristu hooldus.

2.1.1.4. ROOMAV ÖÖVILGE (*GOODYERA REPENS*)

III kat; KE – jah, LoA – ei; EPN ohuväline (LC)

Igihaljas roomav öövilge on üks vähestest meie käpalistest, kelle liigi levik on tihedalt seotud okaspuumetsaga. Viitna maastikualal on liiki leitud hajusalt kasvamas ulatuslikul alal Pikkjärve ümbruses. Peamiseks ohuteguriks olev metsamajandamine on sihtkaitsevööndis keelatud. Liigi leviku säilimine talle omastes kasvukohtades viitab metsaelupaigatüüpide heale seisundile.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk
Teadaolevad leiukohad on soodsas seisundis. Liik esineb hajusalt u 33 ha suurusel alal.
- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk
Teadaolevad leiukohad on soodsas seisundis. Liik esineb hajusalt u 33 ha suurusel alal.

Mõjutegurid ja meetmed

- + Leiukohad paiknevad sihtkaitsevööndis.
- Kasvukohtade tallamine on väikese mõjuga ohutegur.

Meede: Külastajad on suunatud kaitsealal ettevalmistatud matkaradadele.

Administratiivmeede: Isendikaitse, vastavalt looduskaitseadusele ei tohi kahjustada (korjata ega hävitada) kaitsealuseid taimi. Teavitus infotahvlitel. Rahvaürituste kooskõlastamisel arvestatakse kaitsealuste liikide leiukohtade ja neile mõjuvate ohuteguritega.

2.1.1.5. TEISED KAITSEALUSED TAIMED

Teiste kaitsealuste taimede kaitse tagatakse kaitse-eesmärgiks olevate koosluste kaitsega – leiukohad asuvad sihtkaitsevööndi metsades ja/või soodes. Üldised liigikaitse eesmärgid on tagada kaitsealuste liikide ja nende elupaikade soodne seisund.

Viitna MKAl kasvab hajusalt III kaitsekategooria ja LoD V lissasse kantud harilik ungrukold (*Huperzia selago*) (kahes leiukohas viis isendit) ja karukold (*Lycopodium clavatum*) (neljas leiukohas 11 isendit) (2013. aasta andmed). Mõlemad taimed on EPN järgi ohulähedased (NT). Kollaliste sugukonda kuuluvad sõnajalgtaimed karukold ja harilik ungrukold on Eestis levinud taimed, mis kasvavad varjukates niiskemates kuuse- ja segametsades.

Kaitsealal on registreeritud üks III kaitsekategooria ja LoD V lisasse kantud kuradi-sõrmkäpa (*Dactylorhiza maculata*) leiukoht 30 isendiga (2012. aasta andmed). Eestis on kuradi-sõrmkäpp üldlevinud taim, mida leidub enam sooservades, soistel niitudel ja isegi rabastuvates kasvukohtades, kus kasvab turbasambraid. EPN järgi ohulähedane (NT). Kaitsealal on registreeritud ka järgmised III kaitsekategooria taimed: pruunikas pesajuur (*Neottia nidus-avis*), soo-neiuvaip (*Epipactis palustris*), kahelehtine käokeel (*Platanthera bifolia* (L.) Rich.), EPN järgi ohuvälised (LC).

2.1.2. SEENED

2.1.2.1. KÄHRIKSEEN (*SPARASSIS CRISPA*)

II kat; KE – jah; LoD – ei; EPN ohustatud (EN)

Kährikseen kasvab vanades männikutes, ühe isendi seeneniidistik on seotud ühe männipuuga. Enamasti areneb üks, harva 2–3 viljakeha, kuid viljakehad ei arene igal sügisel. Eestis on registreeritud 11 kährikseene leiukohta. Viitna MKA-I on liiki leitud kolmes kohas, neist kaks on seiratavad. Üks Viitna kährikseene leiukoht (KLO9600279) on erandlik, seen ei kasva mitte elusal puul, vaid kännul. Puu oli maha saetud juba leiukoha avastamise ajal. Ehkki see isend on moodustanud viljakehi ka hiljem, ei ole selle leiukoha säilimine pikas perspektiivis tagatud, sest varem või hiljem känd kõduneb. Leiukoha säilimist ehk seeneniidistiku levimist kõrvalasuvatele puudele ei ole võimalik tuvastada enne viljakehade ilmumist. Liigi kaitse seisneb elupaiga (vana männik), teadaolevate seene substraadiks olevate puude ning viljakehade kaitses. Linajärve ääres majutusteenust pakkuva motelli lähedal olevas leiukohas on viljakeha lõhkumise vältimiseks paigaldatud nende ilmumisel ajutine silt infoga liigi kohta.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk
Kolmes teadaolevas leiukohas on elupaik soodsas seisundis, sh kahes leiukohas on säilinud seene substraadiks olev puu.
- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk
Kolmes teadaolevas leiukohas on elupaik soodsas seisundis, sh kahes leiukohas on säilinud seene substraadiks olev puu.

Mõjutegurid ja meetmed

- + Kaks leiukohta paiknevad sihtkaitsevööndis.
- Seente korjamine, viljakehade lõhkumine.

Meede: Külastajad on suunatud ettevalmistatud matkaradadele. Vajadusel tuleb paigaldada viljakeha esinemisel ajutine infosilt.

– Raietegevus.

Administratiivmeede: Kaks leiukohta kolmest paiknevad sihtkaitsevööndis, kus on lubatud vaid koosluste kujundamine maastiku esteetilise ilme säilitamise eesmärgil. Teadaolevates leiukohtades tuleb looduskasutuse küsimuste, metsateatise menetlemise ja

külastuse suunamisel arvestada kährikseene elupaiganõudlustega. Kõige olulisem on säilitada kährikseene substraadiks olevad puud (ja känd), aga ka ümbritsev kooslus vähemalt 20 m raadiuses. Vältida tuleb leiukoha tallamist, okste ladustamist jms. Rahvaürituste kooskõlastamisel arvestada kaitsealuse liigi leiukohtade ja neile mõjuvate ohuteguritega.

2.1.2.2. TEISED SEENELIIGID

2014. aastal leiti kaitsealal kaks I kaitsekategooria seeneliigi limatünniku (*Sarcosoma globosum*) EPN järgi ohualdis (VU) suhteliselt väikest leiukohta, vastavalt viie ja üheksa viljakehaga. Üks leiukoht asub Viitna sihtkaitsevööndis, teine ulatub osaliselt ka Linajärve piiranguvööndisse. Selles leiukohas võib osutada ohuteguriks teehooldusega kaasnev raie. Mõlemad leiukohad asuvad õpperaja lähedal. Liik registreeriti peale kaitse-eeskirja kinnitamist, seetõttu ei ole limatünnik ka Viitna MKA kaitse-eesmärgiks seatud, I kaitsekategooria isendile kehtib looduskaitsealusest tulenev kaitse. Kavaga tehakse ettepanek seada limatünnik ala kaitse eesmärgiks.

2.1.3. SELGROOTUD

2.1.3.1. TÕMMUUR (*GRAPHODERUS BILINEATUS*)

III kat; KE – jah; LoD – II, IV; EPN ohualdis (VU)

Tõmmuur on keskmise suurusega ujur, kelle levila ulatub Põhja-Itaaliast Lõuna-Soomeni ja Venemaani. Eesti puuduvad andmed tema arvukuse trendi hindamiseks. Tõmmuur elab tavaliselt väikestes järvedes või alalistes tiikides, kus leidub nii taimestikuvaba vett kui ka päikesele avatud kaldaõõtsikut. KKR-sse ei ole kantud Viitna MKA1 registreeritud vaatlusi, kuid eeldatavasti on tõmmuurile potentsiaalseks elupaigaks kõik kolm kaitsetala järve. Ohuteguriks on kaudselt veekogude eutrofeerumine ja kinnikasvamine ning toitumistingimuste ja valgusrežiimi muutused – liigi kaitse tagatakse läbi elupaiga kaitse, vt ptk 2.2.1.1.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk
Elupaigad on soodsas seisundis.
- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk
Elupaigad on soodsas seisundis.

Mõjutegurid ja meetmed

Otsesed ohutegurid puuduvad, elupaigad paiknevad sihtkaitsevööndis ja piiranguvööndis.

2.1.3.2. LAIJUR (*DYTISCUS LATISSIMUS*)

III kat; KE – jah; LoD – II; EPN puuduliku andmestikuga (DD)

Laiujur on suurim mardiklane nii Eestis kui ka Euroopas, kelle levila ulatub Põhja-Euroopast Põhja-Itaaliani ja Lääne-Siberist Prantsusmaa keskosani. Lääne- ja Kesk-Euroopas on laiujur

arvatud ohustatud või haruldaste liikide hulka. Eestis on laiujurit vähe uuritud, mistõttu puuduvad andmed tema arvukuse trendi hindamiseks. Laiujur on röövtoiduline mardikas, kes eelistab elada puhtaveeliste tiheda taimeestikuga seisuveekogudes, kuhu ulatub päikesekiirgus. Eestis on laiujur haruldane, kuigi levib hajusalt üle kogu riigi. KKR-s ei ole kantud Viitna MKA-l registreeritud vaatlusi, kuid eeldatavasti on laiurile potentsiaalseks elupaigaks kõik kolm kaitsetala järve. Ohuteguriks on kaudselt veekogude eutrofeerumine ja kinnikasvamine ning toitumistingimuste ja valgusrežiimi muutused – liigi kaitse tagatakse läbi elupaiga kaitse, vt ptk 2.2.1.1.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk
Elupaigad on soodsas seisundis.
- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk
Elupaigad on soodsas seisundis.

Mõjutegurid ja meetmed

Otsesed ohutegurid puuduvad, elupaigad paiknevad sihtkaitsevööndis ja piiranguvööndis.

2.1.3.3. SUUR RABAKIIL (*LEUCORRHINIA PECTORALIS*)

III kat; KE – jah; LoD – II; EPN puuduliku andmestikuga (DD)

Suur rabakiil on keskmise suurusega kiil, kelle levila ulatub Skandinaavia lõunaosast Balkani, Türgi ja Põhja-Itaaliani. Elupaiga suhtes on suur-rabakiil nõudlik. Ta elab taimeestikurikaste tiikide, väikeste järvede ja vanajõgede läheduses. Sigimiseks sobivad hõredama taimeestikuga, puhtaveelised ja kaladeta veekogud. Suur-rabakiili vastsete leidmine veekogust näitab selle mitmekesisest elustikku. Suur-rabakiili kaitse tegevuskava kohaselt liigi arvukus ja levila Eestis suureneb ning käesoleval ajal ta ohustatud ei ole. Samuti on piisavalt palju liigile sobivaid elupaiku vähekäidavates või kaitsealustes piirkondades. Ohuteguriks on kaudselt veekogude kinnikasvamine ning vastsete arenguks sobivate veekogude kvaliteedi langus – liigi kaitse tagatakse läbi elupaiga kaitse, vt ptk 2.2.1.1.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk
Elupaigad on soodsas seisundis.
- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk
Elupaigad on soodsas seisundis.

Mõjutegurid ja meetmed

Otsesed ohutegurid puuduvad, elupaigad paiknevad sihtkaitsevööndis ja piiranguvööndis.

1.4. KAHEPAIKSED

Eesti looduses võib kohata kümnet liiki kahepaikseid. Linajärv on sigimisveekoguks III kaitsekategooriasse kuuluvatele kahepaiksetele tähnikvesilikule (*Triturus vulgaris*) ja harilikule kärnkonnale (*Bufo bufo*). Mõlemad liigid on kõikjal Eestis levinud, neid võib leida eriilmelistest

veekogudest, kus vesi püsib varakevadest vähemalt suve keskpaigani. Enim eelistatud paigad on seisva veega kraavid, tiigid ja karjäärid. Tähnikeslik on rangelt seotud metsadega, eelistades leht- ja segametsi ning vältides avamaastikku, on öise eluviisiga. Harilik kärnkonn elab valdavalt maismaal, siirdudes vette lühikeseks, 6–8 päeva kestvaks kudemisperiodiks. EPN järgi on mõlemad liigid ohuvälised (LC).

2.1.5. LINNUSTIK

Kaitsealal on registreeritud II kaitsekategooriasse kuuluva laanerähni (*Picoides tridactylus*) ja III kaitsekategooriasse kuuluva linnuliigi hiireviu (*Buteo buteo*) leiukoht. EPN järgi on mõlemad ohuvälised (LC) liigid. KeA töötajate poolt on välitööde käigus juhuvaatlusena tuvastatud kõrvukräts (*Asio otus*), II kaitsekategooria ja LiD I lisa liik händkakk (*Strix uralensis*), III kaitsekategooria liigid väike-kirjurähn (*Dendrocopos minor*) ja hallpea-rähn (*Picus canus*).

2.1.6. IMETAJAD

2.1.6.1. KÄSITIIVALISED

II kat; KE – ei; LoA – ei; LoD IV; EPN – ohuväline (LC)

Kaitseala vanades metsades ja järvede ümbruses on elupaigad mitmete käsitiivalistele: nahkhiirlane (*Vespertilionidae sp.*), II kaitsekategooriasse kuuluvad tõmmu- või habelendlane (*Myotis brandtii/mystacinus*), II kaitsekategooriasse ja LoD IV lisasse kuuluvad veelendlane (*Myotis daubentonii*), pargi-nahkhiir (*Pipistrellus nathusii*), põhja-nahkhiir (*Eptesicus nilssonii*) ja suurkõrv (*Plecotus auritus*). Ohuteguriks võib olla talvitumiskohtade ja suviste pesitsuspaikade hävimine raietegevuse tagajärjel. Kaitseala metsad paiknevad sihtkaitsevööndis, kus on lubatud vaid koosluste kujundamine pigem esteetilise ilme säilitamise eesmärgil. Raietegevusel tuleb jätta eemaldamata õõnsustega vanad puud.

2.2. KOOSLUSED

Viitna MKAI on LoD I lisas nimetatud elupaigatüüpidest inventeeritud kuus erinevat kaitseala kaitse-eeamärgiks olevat elupaigatüüpi. Järvedest liiva-alade vähetoitelised järved (3110) – Pikkjärv, ja vähe- kuni kesктоitelised kalgiveelised järved (3140) – Nabudi järv. Rabad (7110*) ja nokkheinakooslused (7150), viimast elupaigatüüpi käsitletakse rabakoosluse loomuliku koostisosana ning eraldi ei kaardistata. Lisaks eelpool nimetatud elupaikadele on metsakooslustest esindatud okasmetsad oosidel ja moreenikuhjatistel e sürjametsad (9060) ning siirdesoo- ja rabametsad (91D0*).

Ülevaade LoD elupaigatüüpidest on tabelis 1.

Tabel 1. Viitna MKA LoD elupaigatüübid

Kood	Elupaigatüüp	LoA eesmärk	LKA eesmärk	Pindala NS (ha)	Pindala KKR (ha)	Metsaelupaiga- tüüpide pindala sihtkaitsevööndis (ha)	Esinduslikkus vastavalt NS	Esinduslikkus vastavalt KKR	Märkused
3110	Liiva-alade vähetoitelised järved	Jah	Jah	16	16,1		A	A	
3140	Vähe- kuni kesktoitelised kalgiveelised järved	Jah	Jah	1	0,6		C		
9060	Okasmetsad oosidel ja moreenikuhjatistel	Jah	Jah	205	205,8	192,8	B	B	
91D0*	Siirdesoo- ja rabametsad	Jah	Jah	26	26,4	26,4	C	D	
7110*	Rabad	Jah	Jah	2	2		-	D	KKRs on rabade (7110*) kaasneva elupaigatüübina nokkheinakoosluse d (7150).
7150	Nokkheinakooslused	Jah	Jah	0	-		B	-	
9080*	Soostuvad ja soo- lehtmetsad	Jah	Ei	1	1	1	-	D	

2.2.1. JÄRVED

Kaitseala tuumiku moodustab Viitna järvestik, mis koosneb Linajärvest (KKR kood VEE2003800), Pikkjärvest (KKR kood VEE2003900) ja Nabudi järvest (KKR kood VEE2004000), kolm järve esindavad kõik erinevaid kooslusi. Järvestik asub Viitna oositiku põhjaosas, mandrijää servakuhjatiste alal nn Viitna Järvemägedes. Maastik Pikkjärve ümber on vaheldusrikas, mandrijää taganemisel tekkinud ooside ja mõhnastikega. Järvede ümbrus on kruusase ja liivase pinnakattega, millel kasvavad okasmetsad. Viitna järvestik kuulub Kirde-Eesti vähe- ja huumustoiteliste järvede valdkonda.

Linajärve näol on kaitsealal järveökosüsteemidest esindatud rohketoitelise järve kooslus (ei ole seatud kaitse-eesmärgiks). Järv asub piiranguvööndis pindalaga 4,2 ha ning on limnoloogiliselt tüübilt pehmeveeline eutroofne e rohketoiteline ning veetüübilt (VRD) pehme- ja heledaveeline järv. Linajärve kaldal on ligikaudu 40 aastat tegutsenud Viitna puhkekeskus, järve põhi on mudane, seetõttu ei ole järv suplejatele ahvatlev ning suplejatest tuleneva reostuse osakaal järves on väike. Linajärve kaldad on madalad, järve põhjaosa on soostunud. Tallamiskoormuse negatiivne mõju järve kallastele ei ole ulatuslik. Kaitsealustest liikidest on järves vajalik kaitsta kahepaikseid, kelleks on III kaitsekategooriasse kuuluvad tähnikvesilik (*Triturus vulgaris*) ja kärnkonn (*Bufo bufo*). Rangete piirangute seadmine puhkajate tegevusele ei ole vajalik. Ida-Eesti vesikonna veemajanduskava 2015–2021 andmetel oli Linajärve ökoloogiline seisund VRD järgi 1. mai 2015. a seisuga kesine.

KKKga seatakse täpsemad kaitse-eesmärgid Pikkjärvele ja Nabudi järvele, kuna vastavad elupaigatüübid on ala kaitse-eesmärgiks.

2.2.1.1. LIIVA-ALADE VÄHETOITELISED JÄRVED (3110)

KE – jah; LoD I; LoA – jah

Liiva-alade vähetoitelised järved on kaitsealal esindatud elupaigatüüpidest kõige ohustatumas seisus. Eestis uuritud järvedest kuulub sellesse tüüpi vaid 8% järvedest, mis on hinnatud esinduslikkusega A. Pikkjärv on nende hulgas üks esinduslikumaid ja tuntumaid. Vähetoiteliste järvede ökosüsteemid on jätkuva ja järjest kiireneva eutrofeerumisprotsessi tõttu Euroopast kadumas, enamik järvi on saastumas ning muutumas rohketoitelisteks järvedeks. Pikkjärve pindala on 16,1 ha (sh 0,3 ha saared), keskmine sügavus kolm meetrit ja maksimaalne 6,2 meetrit. Järve omanäolisus peitub väikeses valgala (1,1 km²), mis asub Kõrvemaa maastikurajoonis vahelduva reljeefiga Viitna mõhnastikus. Valgla pindalast moodustab 96,7% mets. Järve ei suubu ega järvest voola välja ühtegi oja ega kraavi, veevahetus toimub Pikkjärves 0,5 korda aastas. Järve vesi formeerub peamiselt läbi kruusa ja liiva filtreeruvast pinnaseveest. Pikkjärve kui vähetoitelise järve head seisundit näitab kõige paremini vähetoitelisele järvekooslusele omaste II kaitsekategooriasse kuuluvate taimeliikide esinemine, nendeks liikideks on järv-lahnarohi, vesilobeelia, lamedalehine ja ujuv jõgitakjas.

Ida-Eesti vesikonna VMK 2015–2021 kohaselt oli 2013. ja 2014. aastal Pikkjärve ökoloogiline seisund VRD järgi hea, keemilist seisundit ei hinnatud ning koondseisund oli hea.

Väikejärvede 2015. aasta seire aruande järgi oli maikuus vesi Pikkjärves erkroheline, juulis, augustis ja septembris rohekaskollane. Vee SD varieerus 2,6–4,4 m (2014. aastal 2,7–3,8 m). Kollast ainet oli endiselt vähe, 1,8–3 mg/l (2014. aastal 1,8–2,8 mg/l), orgaanilise aine sisaldus oli väike, COD_{Cr} < 15–17 mg O/l (2014 a. <15 mg O/l). Vesi oli mais ja septembris segunenud ja hapnikuga alaküllastunud, 78–94 %). Juulis ja augustis oli pinnal hapnikuga üleküllastus (111,1–112,6%), põhjalähedal oli hapnikusisaldus 54,7–71,2%. Ka 2014. a. septembris oli järve vesi hapnikuga alaküllastunud, O₂ oli vaid 70,9–76 %. Vesi oli nõrgalt happeline kuni nõrgalt aluseline, pH 5,78–8,3. Üld-P sisaldus oli 0,016–0,041 mg P/l (2014. aastal 0,023–0,037 mg P/l). Üld-N sisaldus oli 0,33–0,62 mg N/l (2014. aastal 0,24–0,54 mg N/l). Mineraalainete sisaldus oli madal. HCO₃⁻ oli 0,05–0,1 mg-ekv/l. Elektrijuhtivus oli 8,5–11,5 µS/cm. Sulfaatide ja kloriidide sisaldus oli madal, vastavalt SO₄²⁻ 0,18–0,55 mg/l ja Cl⁻ 1,1 mg/l. Vee seisund oli SD (3,375 m) ja üld-N (0,46 mg/l) järgi hea, pH (6,89) järgi väga hea, üld-P (0,027 mg/l) järgi kesine. 2014. aastaga võrreldes oli vee seisund pH järgi paranenud.

Ajavahemikul 1992–2014 ei ole üld-P ja üld-N oluliselt muutunud. SD on oluliselt vähenenud aastatel 1992–2005 ja seejärel suurenenud, 2014. aastal oli SD pisut langenud. Vee pH on oluliselt suurenenud alates aastast 1996. Vee seisundi parandamiseks pH taseme alandamise ja SD suurendamise kaudu on vaja vähendada fosforiühendite sisaldust järves.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk
Elupaigatüüpi liiva-alade vähetoitelised järved on säilinud 16,1 ha esinduslikkusega A.
- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk
- Elupaigatüüpi liiva-alade vähetoitelised järved on säilinud 16,1 ha esinduslikkusega A.

Mõjutegurid ja meetmed

- + Elupaigad paiknevad sihtkaitsevööndis.
- + Vetteminek on lubatud vaid järve põhjakaldalt tähistatud kohast.
- + Järve idakaldale on paigaldatud külastajate liikumist suunavad piirded piktogrammidega.
- + Järves on keelatud kalapüük jäävabal ajal.
- Kallaste liigse tallamise tagajärjel pinnase vette erodeerimine.

Administratiivmeede: Külastajate teavitamine infotahvliitel, kodulehtedel, ajakirjanduse kaudu.

2.2.1.2. VÄHE- KUNI KESKTOITELISED KALGIVEELISED JÄRVED (3140)

KE – jah; LoD I; LoA – jah

Elupaigatüüpi vähe- kuni kesktoitelised kalgiveelised järved kuulub segatoiteline Nabudi järve pindalaga 0,6 ha, millel on arvestatav esinduslikkuse hinnang (C). Tegemist on kinniksvara järvega. Nabudi järve kirde-, lõuna- ja lääneosa ümbritsev õõtsik ei võimalda järvele läheneda kuiva jalaga, tänu sellele on järve ümbrus jäänud inimtegevusest puutumata. Ida-Eesti vesikonna veemajanduskava 2015–2021 ei hinnanud Nabudi järve VRD seisundit.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk
Elupaigatüüpi vähe- kuni kesktoitelised kalgiveelised järved on säilinud 0,6 ha esinduslikkusega C.
- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk
Elupaigatüüpi vähe- kuni kesktoitelised kalgiveelised järved on säilinud 0,6 ha esinduslikkusega C.

Mõjutegurid ja meetmed

+ Elupaigatüüp paikneb sihtkaitsevööndis.

2.2.2. METSAKOOSLUSED

Metsad moodustavad Viitna MKA pindalast kõige suurema osa – 89,4 % (281,3 ha). Kaitseala metsad on erivanuselised, leidub palju vanemaid metsaosasid, mis on kasvukohaks mitmetele ohustatud, haruldastele ja kaitsealustele liikidele. LoD elupaigatüüpidest on kaitsealal esindatud okasmetsad oosidel ja moreenikuhatistel e sürjametsad ning siirdesoo- ja rabametsad. Enamuspuuliigiks on kaitsealal mänd ning metsatüübilt on peamiselt tegemist nõmmemetsadega, kuid leidub ka ohtra kuuse järelkasvuga palumännikuid. Linajärvest põhja pool on tegemist keskealiste ja küpsete metsadega, puistu vanus varieerub 60 aastast 140 aastani. Ala on olnud piiranguvööndi režiimiga ning metsi on vähesel määral majandatud, vööndi põhjaosas kasvab ka 177-aastast männikut, enamjaolt on tegemist segametsadega. Kaitseala metsad on valdavalt küpsed nõmme- või palumännikud, lausmännikud vahelduvad männi-kuuse segametsadega. Metsad on erivanuselised, vanemad metsaosad on üle 150 aasta vanad. Elupaigatüüpidest on valdavaks piirkonnale tüüpilised sürjametsad. Viitna järvede ümbruse metsad kasvavad liivasel, kohati moreeniga kaetud oosidel ja mõhnadel, enamuspuligiks on mänd ning metsad on valgusküllased. Siirdesoo- ja rabametsi leidub väikeste laikudena niisketes sulglohkudes madalamatel aladel ooside ja mõhnade vahel. Männikute vanus on 60–140 aastat. Kaitseala läänepiiri ja Pikkjärve vahelisel alal Loobu metskonna kvartalites LB139 ja LB133 võib näha 165-aastaseid vaigutatud mände.

2.2.2.1. OKASMETSAD OOSIDEL JA MOREENIKUHJATISTEL E SÜRJAMETSAD (9060)

KE – jah; LoD I; LoA – jah

Okasmetsad oosidel ja moreenkuhjatistel on Euroopas haruldased, kuna levivad boreaalses piirkonnas, peamiselt Rootsis ja Soomes. Sürjametsad on levinud peamiselt Kesk- ja Lõuna-Eestis, kus nad kasvavad piiratud aladel, nad on tüüpiliseks metsatüübiks mandrijäätekkelistel oosistikel ja mõhnastikel. Sürjemetsi esineb kaitsealal 205,8 ha, millest 192,8 ha on sihtkaitsevööndites ja 13 ha piiranguvööndis. Esinduslikkuse hinnang varieerub vahemikus B–C. Piiranguvööndi metsad on sihtkaitsevööndi metsadest veidi nooremad, domineerivaks liigiks on mänd, siiski on enamjaolt tegemist segametsadega. Vööndis on ka tugevam inimõju, sest ala on ka varem kuulunud piiranguvööndisse ning sealseid metsi on vähesel määral majandatud. Linajärve kaldal asuv Viitna motell on tegutsenud üle 40 aasta ning sellest tulenevalt on ümbruskonnale suur inimõju.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk
Okasmetsad oosidel ja moreenkuhjatistel on säilinud 192,8 ha-l esinduslikkusega B.
- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk
Okasmetsad oosidel ja moreenkuhjatistel on säilinud 192,8 ha-l esinduslikkusega B–C.

Mõjutegurid ja meetmed

+ Elupaigatüübile vastavad metsad on tzoneeritud peamiselt sihtkaitsevööndisse, kus on lubatud vaid koosluste kujundamine lähtuvalt kaitse-eesmärgist. Kõrge külastatavusega aladel on lubatud ohtlike ja murdunud puude eemaldamine kaitseala valitseja nõusolekul.

2.2.2.2. SIIRDESOO- JA RABAMETSAD (91D0*)

KE – jah; LoD I; LoA – jah

Selle elupaigatüübi puhul on tegemist vähemalt 80-aastaste puudega või erivanuselise puurindega siirdesoo- ja rabametsadega, mille puistu tagavara on vähemalt 100 tm/ha, või mille liituvus on üle 0,3 ja keskmine kõrgus enam kui 4 m, turbakihi tusedus on üle 30 cm. Siirdesoo- ja rabametsi leidub kaitsealal väikeste laikudena madalamatel aladel mõhnadevahelistes niisketes sulglohkudes sihtkaitsevööndis kokku 26,4 ha-l. Elupaigatüübi esinduslikkus varieerub vahemikus B–D.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk
Siirdesoo- ja rabametsad on säilinud 26,4 ha esinduslikkusega B.
- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk
Siirdesoo- ja rabametsad on säilinud 26,4 ha esinduslikkusega B–D.

Mõjutegurid ja meetmed

+ Elupaigatüübile vastavad metsad on tsoneeritud sihtkaitsevööndisse, kus kaitsekord tagab nende säilimise looduslikuna.

2.2.3. SOOD

2.2.3.1. RABAD (7110*) JA NOKKHEINAKOOSLUSED (7150)

KE – jah; LoD I; LoA – jah

Eesti asub looduslike rabade kogupindala poolest Euroopas Rootsi ja Läti järel kolmandal kohal. Viitna MKAl leidub elupaigatüüpi rabad ja nokkheinakooslused 2 ha-l esinduslikkusega D ainult ala lõunaosas Nabudi järve ümbruses. Elupaigatüüp on tsoneeritud sihtkaitsevööndisse. Rabakooslus annab tunnistust mandrijäätkekelise järve kinnikasvamisest ning see iseloomustab viimase jääaja järgselt tekkinud koosluste arenguprotsesse. Nokkheinakooslused esinevad Eestis rabaälvestes, kujutades ühte osa rabale iseloomulikust taimkattekompleksist. Seda elupaigatüüpi käsitletakse rabakoosluse loomuliku koostisosana ning eraldi ei kaardistata.

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk
Elupaigatüübid rabad ja nokkheinakooslused on säilinud 2 ha-l esinduslikkusega C.
- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk
- Elupaigatüübid rabad ja nokkheinakooslused on säilinud 2 ha-l esinduslikkusega D.

Mõjutegurid ja meetmed

+ Elupaigatüüp paikneb sihtkaitsevööndis, kus on tagatud selle säilimine looduslikuna.

2.2.4. MAASTIK

Viitna MKA üheks kaitse-eesmärgiks on säilitada ja tutvustada maastiku mitmekesisust. Siinne maastik on huvitav just oma vaheldusrikkuse poolest, tegemist on reljeefse alaga, kus kohati näeb pikki oose ja ümaraid mõhnasid, sulglohkudes on koha leidnud järved, väikesed raba-, siirdesoo- ja madalsoolaigud. Järvi ümbritsevad metsased oosid ning positiivsetel pinnavormidel levivad peamiselt sürjametsad, leidub ka valgusküllaseid nõmmemännikuid ja ürgmetsailmelisi vanu kuusikuid.

Maastikuilme määravad maakasutus ning väärtuslikud maastikuelemendid (reljeef, vanad metsad, vaated järvedele), asustus kaitsealal praktiliselt puudub. Maastikuilme hoidmiseks on oluline säilitada siinset maakatet ja -kasutust. Viitna järved ja ümbritsev maastik on pika aja jooksul olnud suure külastatavusega, looduskaunile kohale on väga hea juurdepääs. Puhkajate rohkus on põhjustanud Pikkjärve kallaste erosiooni, seetõttu on külastuse suunamiseks järve ida- ja lõunakaldale paigaldatud piktogrammidega piirded.

Lääne-Viru maakonnaplaneeringuga 2030+ (käesoleval ajal kooskõlastamisel) on Viitna MKA määratud puhkealaks ning Hõbeda-Vohnja-Kallukse-Uku-Viitna piirkond II klassi väärtuslikuks maastikuks (maakondliku tähtsusega ala).

Kaitse-eesmärk

- Pikaajaline kaitse-eesmärk
Piirkonnale iseloomulik maastikuilme on säilinud.
- Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk
- Piirkonnale iseloomulik maastikuilme on säilinud.

Mõjutegurid ja meetmed

– Ebaseaduslikud lõkkekohad.

Meede: Ebaseaduslike lõkkekohtade likvideerimine.

– Raied.

Meede: Elupaigatüübile vastavad metsad on tsoneeritud peamiselt sihtkaitsevööndisse, kus on lubatud vaid koosluste kujundamine lähtuvalt kaitse-eesmärgist. Piiranguvööndi metsades on lubatud vaid väikesemahuline uuendusraie. Kõrge külastatavusega aladel on lubatud ohtlike ja murdunud puude eemaldamine kaitseala valitseja nõusolekul.

– Prahistamine.

– Külastuskoormuse mõju pinnasele, metsakooslustele ja Pikkjärvele.

Meede: Külastuse suunamine õpperajale, Pikkjärve vettemineku koht on lubatud vaid tähistatud alalt põhjakaldalt, järve kaldale on paigaldatud piirded.

Administratiivmeede: Teavitust infotahvlitel ja piktogrammidega. Rahvaüritustele tingimuste seadmine.

3. ALA JA SELLE VÄÄRTUSTE TUTVUSTAMINE, KÜLASTUSKORRALDUS

Kaitseala tutvustamine ja külastusvõimaluste loomine parandab looduse väärtustamist ja looduskaitse mõistmist avalikkuse poolt. Suunatud turism on vajalik, sest juhul kui ei ole külastusvõimalusi loodud, võidakse külastada kohti, kus ka üksik juhukülastus võib kaitstava väärtuse hävitada (nt kaitsealuse liigi pesitsuspaik).

Külastuse korraldamine Viitna MKAI on KeA Põhja regiooni ja RMK loodushoiuosakonna Põhja-Eesti piirkonna vastutusvaldkond. Nii KeA kui ka RMK tegelevad ka mitteformaalse keskkonna- ja loodushariduse edendamisega. Järelevalvet kaitsekorra järgimise üle teostab KKI.

KeA vastutusvaldkonnad kaitse korraldamisel ja keskkonnahariduse edendamisel: KeA Põhja regiooni looduskaitse spetsialistide ülesanne looduskaitsete tööde planeerimine, rahvaürituste kooskõlastamine, kaitsekorralduskava koostamises osalemine. KeA keskkonnahariduse osakonna ülesanne on kaitseala tutvustamine, sh külastusinfo (infotahvliid, trükised jmt) koostamine ja keskkonnahariduse edendamine.

RMK vastutusvaldkonnad külastuse korraldamisel: RMK loodushoiuosakonna Põhja-Eesti piirkonna ülesanne on kaitseala külastusrajatiste haldamise, sh väljaehitamise, rekonstrueerimise ja hooldamise korraldamine.

KKI vastutusvaldkond külastuse korraldamisel: KKI Lääne-Virumaa büroo teostab Viitna MKAI järelevalvet kaitse-eeskirjast tulenevate piirangute, sh rahvaürituste korraldamise, telkimise ja lõkketegemise, mootorsõidukitega liiklemise, kalapüügi jt piirangute järgimise üle.

Visioon ja eesmärk

- Visioon
 - 1) Viitna MKA tutvustamine: külastuskorraldusega tutvustatakse kaitseala, luuakse kaitsealal avalikkusele võimalused õppida tundma ja väärtustama sealset loodust ja maastikulist väärtust ning mõistma looduskaitse vajalikkust, luuakse võimalused praktiliseks loodusõppeks.
 - 2) Keskkonnahariduse edendamine: külastustaristu ja -objektid on seotud keskkonnahariduse edendamisega, õpperajal on välja töötatud programmid.
 - 3) Avaliku huvi suunamine: kaitsekorra, külastustaristu ja muu külastuse korraldamisega suunatakse külastajaid kohtadesse, kus nende tegevus kahjustab kaitseala väärtusi minimaalselt.
 - 4) Parema ja turvalisema juurdepääsu tagamine: transpordikorraldusega on loodud turvalisem juurdepääs objektidele.
- Eesmärk

Kaitsekorraldusperioodi lõpuks on jõutud järgmiste tulemusteni:

- 1) Külüstustaristu on kvaliteetne ja tagatud on selle pidev hooldus.
- 2) Õppeprogrammid on välja töötatud.
- 3) Külüstusuuringud ja külüstusmahu seire, millega on välja selgitatud külüstuskoormus, on perioodiliselt teostatud.

3.1. VIITNA MKA KÜLÜSTATAVUS

Praegu puudub piisavalt täpne informatsioon, kui palju inimesi külüstab kaitseala (külüstusmahu seiret tehakse vaid õpperajal) ja kaua siin viibitakse, seega ei ole reaalsest külüstuskoormusest ning sellest tulenevast mõjust objektiivset ülevaadet. Peamised sihtrühmad, kes kaitseala külüstavad on suvitajad, matkajad/suusatajad, õpperadade külüstajad, marjulised/seenelised ja kalamehed. Et Viitna järved ja maastik on olnud aastakümneid populaarne suvituskoht, siis puhkajate külüstatavus suvitusperioodil hüppeliselt tõuseb. 2011. aasta juulis teostas KeA Pikkjärve ääres viibivate puhkajate loendamist. Soojadel suvepäevadel viibis keskpäeval ajal järve ääres korraga üle 200 inimese. Kuigi kõige suurem puhkajate hulk oli järve põhjakaldal liivasel alal, viibis inimesi ka järve ida- ja lõunakalda ulatuses. Sesoones külüstatavuse jaotumises on nii 2011. kui ka 2012. aastal ülekaalukalt külüstajate seas kõige populaarsem juuli, ligi poole väiksem külüstatavus oli juunis ja augustis. Viitna loodusõpperajal on külüstajate loendamine (automaatloendur) toimunud kokku kahel aastal: 2011. ja 2012. aastal. Inimeste arv oli 2011. aastal üle 52 000 ja 2012. aastal üle 27 000, arvu suur kõikumine võib olla tingitud asjaolust, et Pikkjärv on populaarne ujumiskoht ja külüstatavus sõltub väga palju ilmastikuoludest.

Meede: Kaitse-eeskirjast tulenev rahvaürituse kooskõlastamise nõue.

Meede: Perioodiline külüstusmahu seire ja külüstusuuringud.

3.2. KÜLÜSTUSKORRALDUS

3.2.1. ÕPPERADA

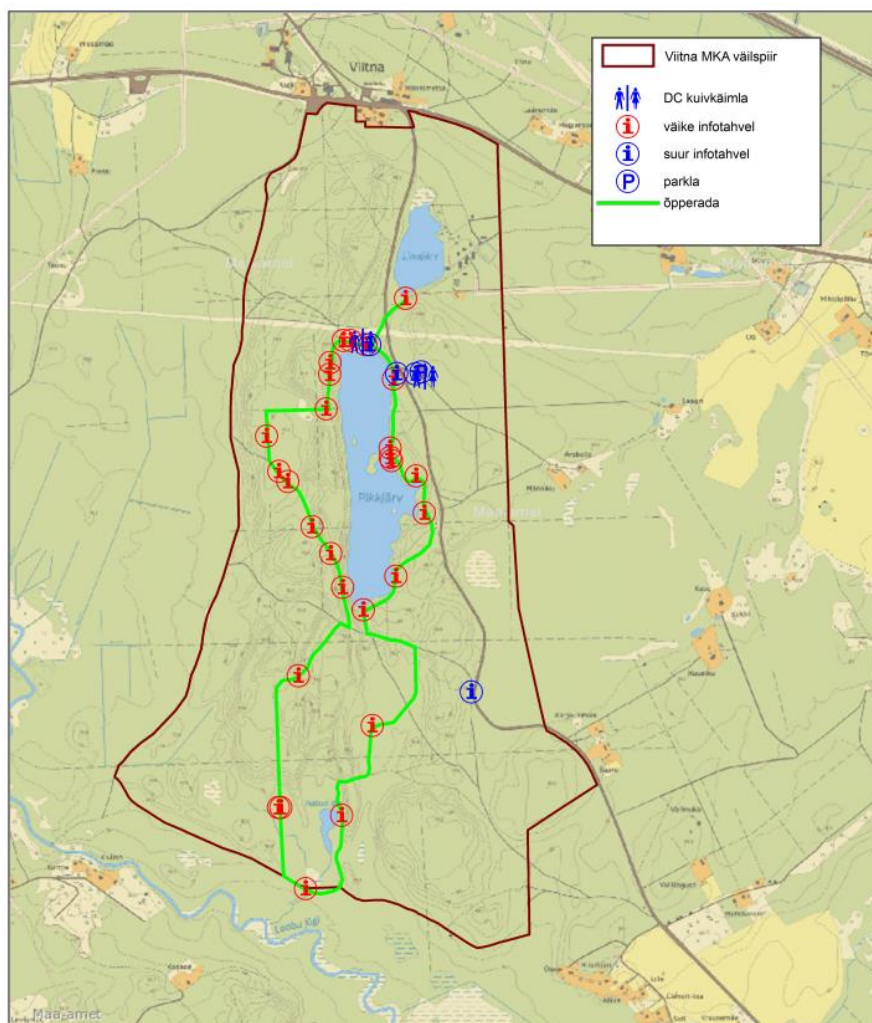
Viitna MKA loodusväärtuste tutvustamiseks on rajatud vajalik külüstustaristu: 2,5 km ja 7 km pikkune õpperada, mis on rajatud eesmärgiga eksponeerida kaitseala loodusväärtusi, suunata külüstajaid ning pakkuda mitmekesiseid võimalusi erinevatele sihtgruppidele. 2015. aastal renoveeriti RMK ja KeA koostöös laudrada õpperaja lõunapoolses osas, ehitati kuivkäimlad Pikkjärve põhjakaldale ja Viitna-Kadrina maantee äärsesse parklasse, paigaldati külüstust suunavad viidad ja piirded ning 27 väikest ja neli suurt infotahvliit (joonis 5). Õpperajal on väikesed jooniste ning eesti- ja inglisekeelsete tekstidega infotahvlid, mis tutvustavad kaitseala väärtusi: jääajal kujunenud pinnavorme, erinevat tüüpi järvi ja nende kujunemist, soo- ja metsakooslusi, kaitsealuseid liike. Õpperadade olulist laiendust kaitseala valitseja poolt ette ei nähta. Pikkjärvel on vette minek lubatud ainult põhjakaldalt, kuhu paigaldati suplusala tähistavad

märgid. Järve idakaldale paigaldati piktogrammidega piirded eesmärgiga kaitsta Pikkjärve ning seal kasvavaid haruldasi taimi: vesilobeelia, järv-lahnarohi, jõgitakjad.

Infotahvlid on paigaldatud Viitna õpperajale kogu ulatuses. Kokku on rajal 27 väikest huvipunkti ehk tahvlit, mis tutvustavad järvi, kaitsealuseid taimi ja erinevaid looduskooslusi. Suuri infotahvleid, mis tutvustavad külastuskorraldust ja kaitseala üldiselt, on neli.

Radade osas on vajalik taristu pidev hooldus (parkla korrashoid, prügikoristus, viidastuse ja infotahvlite hooldustööd, ohtlike või rajale langenud puude eemaldamine jms).

Meede: Õpperadade hooldamine ja rekonstrueerimine.

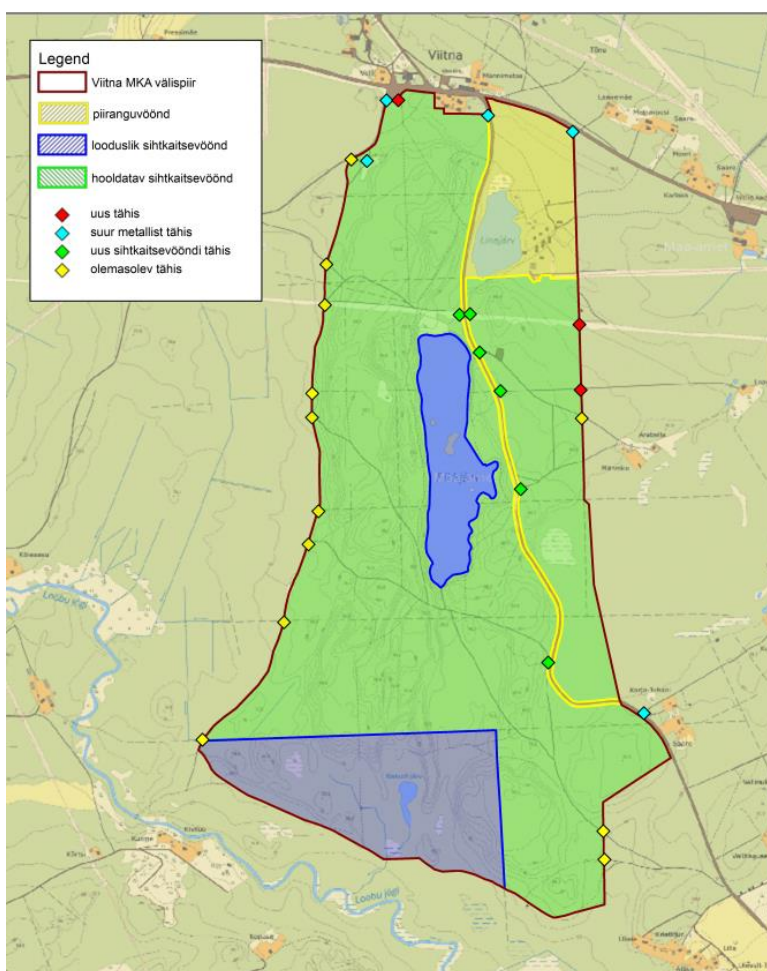

Joonis 5. Viitna MKA õpperada ja infotahvlid. Aluskaart: Eesti põhikaart, Maaamet 2016.

3.2.2. TÄHISED

Kaitseala välispiir on tähistatud viie suure metallist tähisega ja 12 väikese piiritähisega, mis on üldiselt heas seisukorras. Ala idapiirile on vaja juurde paigaldada kaks uut piiritähist ning põhjapiirile üks uus tähis. Kaitse-eeskirjaga tsooneeriti vööndeid ümber (osa piiranguvööndist muudeti sihtkaitsevööndiks), mille tähistamiseks on vajalik paigaldada kuus uut Viitna sihtkaitsevööndi nimetusega tähist (asukohad joonisel 6). Kaitseala läänepiiril on neli piktogrammidega puitposti, mis on murdunud ning tuleb alalt koristada. Tähiste seisundit tuleb regulaarselt kontrollida, nende asendamine ja hooldamine toimub vastavalt vajadusele.

Meede: Tähiste paigaldamine ja hooldamine.

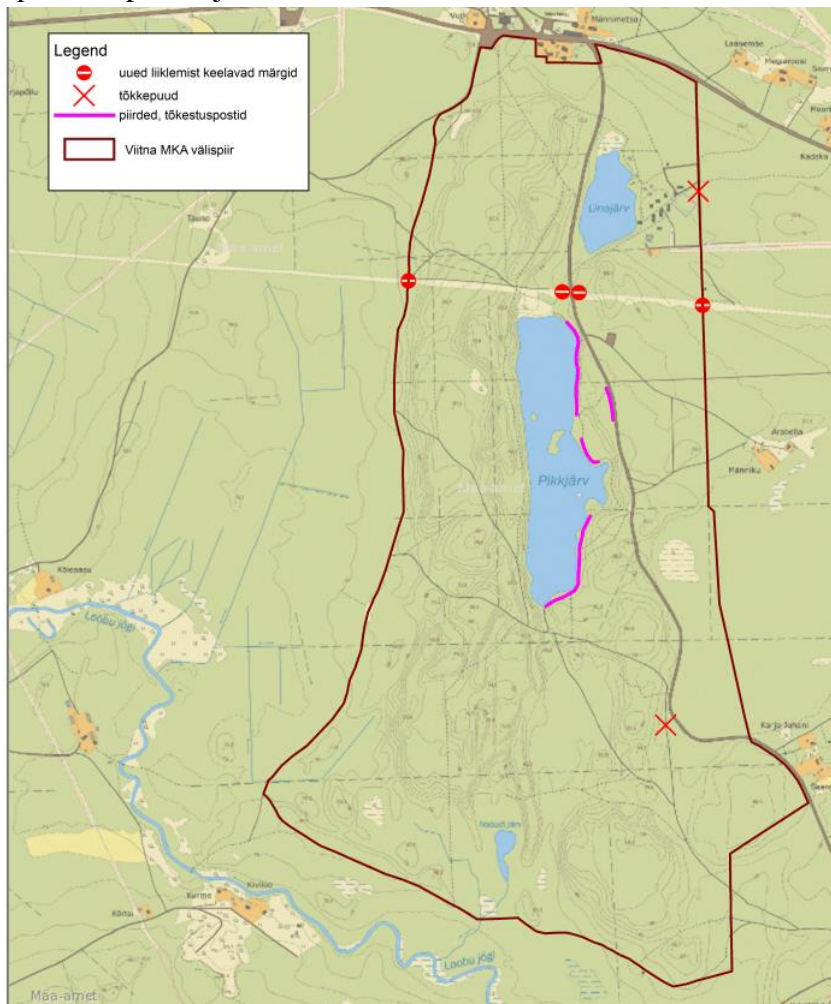
Joonis 6. Viitna MKA tähiste paiknemine. Aluskaart: Eesti põhikaart, Maaamet 2016.

3.2.3. TÕKESTUSPOSTID, PIIRDED, LIIKLUSMÄRGID

Tõkestuspostid ja puidust piirded on paigaldatud Kadrina–Viitna kõrvalmaantee läänepoolsesse serva kaitseala keskele ja lõuna poole. Parkimist keelavad liiklusmärgid ja suunaviit parklasse asuvad samuti Viitna-Kadrina maantee ääres. Õpperaja rekonstrueerimise käigus paigaldati

külastuse suunamiseks piktogrammidega puitpiirded ka Pikkjärve idakaldale. Kaitsealale varasemalt paigaldatud kaks metallist lukustamata tõkkepuud asuvad Loobu metskond 72 (27301:002:0179) kvartali LB135 eraldisel 3 ja Loobu metskond 71 (27301:002:0230) kvartali LB133 eraldisel 6. Edaspidi kaaluda tõkkepuude asendamist liiklust keelavate märkidega. Kaitseala läbib ida-lääne suunaline gaasitrassi ülekandetorustiku koridor, mida ebaseaduslikult kasutatakse ATV-ga sõitmiseks. Paigaldada tuleb neli mootorsõidukite liiklemist keelavat märki. Tõkestuspostide, piirete ja paigaldatavate liiklusmärkide asukohad joonisel 7.

Meede: Tõkestuspostide, piirete ja liiklusmärkide hooldus.

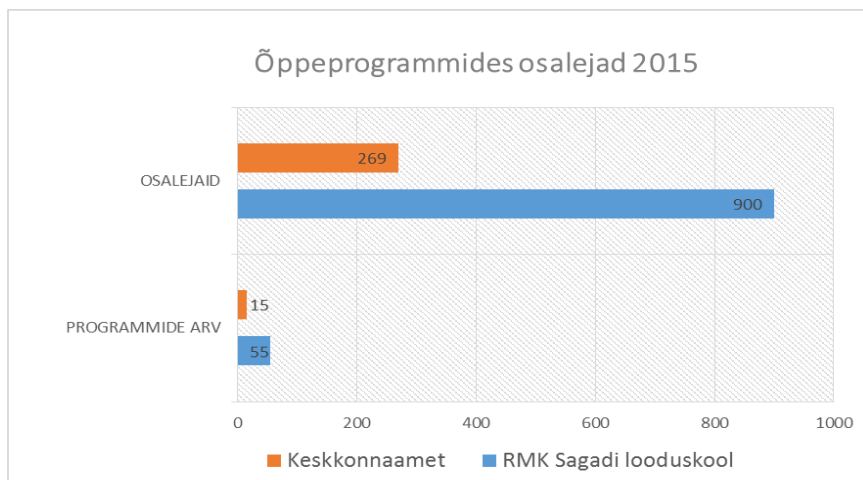
Joonis 7. Viitna MKA tõkestuspostide, piirete, liiklusmärkide paiknemine. Aluskaart: Eesti põhikaart, Maaamet 2016.

3.3. KESKKONNAHARIDUS JA KAITSEALA TUTVUSTAMINE

Viitna MKA on oluliseks sihtkohaks õpilastele ja täiskasvanud loodushuvilistele matkade, praktilise keskkonna- ja loodusõppe korraldamisel. Üldhariduskoolide riikliku õppekavaga seotud praktilisi õppeprogramme pakuvad lähikonnas tegutsevad looduskeskused ja ettevõtjad.

Viitna MKA piirides pakuvad loodus- ja kultuuripärandil põhinevaid programme KeA ning RMK hallatavad Sagadi metsakeskus ja Oandu looduskeskus. Olemasolevatest programmidest saab infot KeA hallatavast keskkonnahariduse andmebaasist internetiaadressil www.keskkonnaharidus.ee.

Keskkonnahariduslike õppeprogrammide ja –päevade nõudlus on suur, mida näitab ka programmide ja õppepäevade arv ja neil osalenute arv. Valdav enamus õppeprogrammides osalenud õpilasgruppidest on Lääne-Viru maakonnast.

Joonis 8. Õppeprogrammides osalejate arv Viitna maastikukaitsealal 2015. aastal.

Administratiivmeede: Õppeprogrammide väljatöötamine ja pakkumine erinevates valdkondades, infovoldiku uuendamine.

4. KAVANDATAVAD KAITSEKORRALDUSLIKU TEGEVUSED JA EELARVE

4.1. TEGEVUSTE KIRJELDUS

4.1.1. INVENTUURID, SEIRED, UURINGUD

Riikliku seireprogrammi alusel tehakse kaitsealal siseveekogude seireprogrammi allprogrammide raames hüdrobioloogilist, hüdrokeemilist ja hüdroloogilist seiret, raskmetallide sadenemise bioindikatsioonilist hindamist, suurtaimestiku, kaitsealuste seeneliikide seiret ja saarma seiret (saarmale sobivaid elupaiku kaitsealal ei esine). Vajalik on seire jätkamine vastavalt riiklikule seireprogrammile.

Tegemist on I prioriteedi töödega, mida korraldab KAUR.

4.1.2. SUURSELGROOTUTE UURING

Uuringu eesmärk on kindlaks teha kaitse-eesmärgiks oleva tõmmu- ja laiujuri esinemine Viitna MKA järvedes.

Tegemist on II prioriteedi tööga, mida korraldab KeA.

4.1.3. METSA- JA SOOELUPAIGTÜÜPIDE INVENTUUR

Inventuuri eesmärk on täpsustada ülepinnaliselt, 284 ha-l, metsaelupaigatüüpide seisund ja pindalad (välja arvatud järved). Inventuuri raames inventeeritakse ka sooelupaigatüübid.

Tegemist on III prioriteedi tööga, mida korraldab KeA.

4.1.4. VESILOBEELIA UURING

Uuringu eesmärk on kindlaks teha, kui tõhusad on olnud külatust suunavad meetemed vesilobeelia seisundile ja kasvule.

Tegemist on I prioriteedi tööga, mida korraldab KeA.

4.1.5. KÜLASTUSMAHU SEIRE JA KÜLASTUSUURINGUD

Seire ja uuringu eesmärk on saada reaalne ülevaade, kui palju inimesi kaitseala külastavad, hinnata külastuskoormust ning sellest tulenevat mõju ala kooslustele ja maastikule.

Tegemist on II prioriteedi tööga, mida korraldab RMK.

4.2. HOOLDUS, TAASTAMINE, OHJAMINE

4.2.1. TARISTU

4.2.1.1. TÄHISTE HOOLDAMINE JA PAIGALDAMINE

Kaitseala on tähistatud viie suure ja 12 väikese piiritähisega peamistes kohtades, kust on võimalik kaitsealale läheneda. Tähiste seisukord on üldiselt hea nende korrasolekut tuleb kontrollida kogu kaitsekorralduskava perioodi jooksul ning vajadusel asendada. Juurde tuleb kaitseala idapiirile paigaldada kaks sealt puuduvat tähist ja lisaks üks põhjapiirile, Viitna küla parkla juurde. Samuti tuleb juurde paigaldada kuus uut Viitna sihtkaitsevööndi nimetusega tähist. Paigaldada neli mootorsõidukite liiklemist keelavat märki kaitseala läbivale gaasitrassile.

Tegemist on II prioriteedi töödega, mida korraldab RMK.

4.2.1.2. ÕPPERAJA JA MUU TARISTU HOOLDAMINE

Õpperaja ning selle juurde kuuluvate 27 väikese infotahvli, tõkestuspostide, piirete, parkla, liiklusmärkide ja kuivkäimlate seisukorda tuleb pidevalt kontrollida ning vajadusel teha hooldustöid. Kaitseala tutvustavad neli suurt infotahvlit asuvad Pikkjärve põhjakaldal, Kadrina–Viitna kõrvalmaanteega piirneval alal kaitseala keskel ja lõunaosas ning parklas Loobu metskond 72 maaüksusel.

Tegemist on II prioriteedi töödega, mida korraldab RMK.

4.3. KAITSEKORRALDUSKAVA VAHEHINDAMINE JA UUENDAMINE

Kaitsekorralduskava eesmärgid on seatud kümneks aastaks. 2021. aastal tuleb hinnata esimese perioodi tulemuslikkust (väärtuste seisundit) ja vajadusel uuendada kaitsekorralduskava. Kaitsekorraldusperioodi lõpus viiakse läbi kaitse tulemuslikkuse hindamine ning koostatakse uus kaitsekorralduskava järgnevas 10-aastaseks perioodiks. Tulemuslikkuse hindamist on käsitletud 5. peatükis.

Tegemist on I prioriteedi tööga, mida korraldab KeA.

4.4. EELARVE

Eelarve tabelisse 2 on koondatud eelnevate analüüsidenä esitatud tööd, mis on täitmiseks käesoleva kaitsekorralduskavaga ettenähtud perioodi jooksul.

Tabelis on tegevused jaotatud vastavalt tegevuse olulisusele järgmistesse prioriteetsusklassidesse:

- 1) esimene prioriteet – hädavajalik tegevus, milleta kaitse-eesmärkide täitmine planeeritavas ajavahemikus on võimatu, see on väärtuste säilimisele ja toimiva ohuteguri kõrvaldamisele suunatud tegevus; kaitsekorralduse tulemuslikkuse hindamiseks vajalik tegevus;
- 2) teine prioriteet – vajalik tegevus, mis on suunatud väärtuste taastamisele, eksponeerimisele ja potentsiaalsete ohutegurite kõrvaldamisele;
- 3) kolmas prioriteet – soovituslik tegevus ehk tegevus, mis aitab kaudselt kaasa väärtuste säilimisele ja taastamisele ning ohutegurite kõrvaldamisele.

Tabel 2. Tegevuskava ja eelarve

Jrk	Tegevuse nimetus	Tegevuse tüüp	Korraldaja	Priori-teet	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	Maks umus kokku
					Sadades eurodes										
Inventuurid, seired, uuringud															
4.1.1	Hüdrobioloogiline, hüdrokeemiline, hüdroloogiline, suurtaimestiku seire	Riiklik seire	KAUR	I	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	0
4.1.2	Suurselgrootute uuring	Uuring	KeA	II					80						80
4.1.3	Metsa- ja sooelupaigagatüüpide inventuur	Inventuur	KeA	III										28,4	28,4
4.1.4	Vesilobeelia uuring	Uuring	KeA	I					5					5	10
4.1.5.	Külastusmahu seire ja külastusuuringud	Uuring	RMK	II		X	X	X							0
Taristu, tehnika ja loomad															
4.2.1.1	Tähiste hooldamine ja paigaldamine	Kaitsealuste objektide tähistamine	RMK	II	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	50
4.2.1.2	Õpperaja ja muu taristu hooldamine	Kaitsealuste objektide	RMK	II	25	25	25	25	40	30	30	70	30	30	330

		hooldamine													
Kavad, eeskirjad															
4.3	Kaitsekorralduskava vahehindamine ja uuendamine	Tegevuskava	KeA	I					X					X	0
Kokku					30	30	30	30	130	35	35	75	35	68,4	498,4

5. KAITSEKORRALDUSE TULEMUSLIKKUSE HINDAMINE

Kaitsekorralduskava tulemuslikkuse hindamise aluseks on seired ja inventuurid ning kaitsekorralduslike tööde käigus kogutud andmed. Tulemuslikkuse hindamiseks on vaja kaitsealal tehtavad tööd dokumenteerida. Kaitsekorraldusperioodi keskel ja lõpus koostatakse kaitsekorralduse tulemuslikkuse analüüs. Käesoleva kaitsekorralduskava tulemuslikkuse vahehindamine tehakse 2021. aastal ning kava täitmise analüüs 2026. aastal.

Kaitsekorralduskava täitmise analüüs on ühtlasi ka aruanne selle täitmise efektiivsuse osas. Kaitse-eesmärgiks olevate selgrootute liikide (laiujur, suur rabakiil, tõmmuujur) ning kaitsealuste taimeliikide (järv-lahnarohi, vesilobeelia, lamedalehine jõgitakjas, ujuv jõgitakjas, valge vesiroos) seisund sõltub kaitseala järvede seisundist, kährikseene arvukus sõltub metsakoosluse üldisest soodsast seisundist. Kaitsekorraldus loetakse edukaks, kui nende liikide kasvukohtade pindalad on jäänud samaks või suurenenud ning isendite arvukus ei ole oluliselt langenud. Kaitsekorraldus on olnud tulemuslik, kui kaitse-eesmärgiks olevate LoD elupaigatüüpide pindala on säilinud või suurenenud ja esinduslikkus jäänud samale tasemele või tõusnud. Kaitsekorraldus loetakse edukaks, kui on saavutatud tabelis 3 seatud eesmärgid.

Kaitsealal levivate LoD metsaelupaigatüüpide andmete aluseks on 2001. aasta Natura pilootprojekt. Väärtuslikud metsaelupaigatüübid on valdavalt tsoneeritud sihtkaitsevöönditesse. Enamasti saab elupaigatüüpide seisundit hinnata kohapealse inventeerimise ja seisundiseirega, et kontrollida võimalikke muutusi elupaigatüüpides. Kaitsekorraldusperioodi lõpus viiakse läbi metsa- ja sooelupaigatüüpide ülepinnaeline inventuur 284 ha-l (välja arvatud järved), et täpsustada elupaigatüüpide seisund ja pindalad.

Kaitsekorraldusperioodi keskel ja lõpus viiakse läbi vesilobeelia uuring, et saada ülevaade taime taastumisest ja hinnata küllastuse suunamiseks tehtud meetmete tõhusust.

Kavaga tehakse ettepanek seada limatünnik ala kaitse-eesmärgiks.

Tulemuslikkuse hindamise kriteeriumid ning arvulised väärtused on esitatud tabelis 3, kus on esitatud vastavate kaitseväärtuse kohta ülevaatlikult kaitsetegevuse tulemuslikkuse hindamiseks vajalikud kriteeriumid.

Tabel 3. Kaitsekorralduse tulemuslikkuse hindamine.

Jrk	Väärtus	Indikaator	Kriteerium	Tulemus	Selgitus
2.1.1.1.	Vesilobeelia	Leiukohtade pindala.	Leiukohtade pindala on 1,5 ha.	Teadaolevad leiukohad on 1,5 ha ulatuses soodsas seisundis. Lisaks on käesoleval ajal tallamise tõttu katkendlik lobeeliavöönd taastumas ühtlasemaks.	Liigi kaitse tagatakse läbi elupaiga kaitse, vt pt 2.2.1.1. Hindamise aluseks on riiklik seire, pt 1.5.2.
2.1.1.2.	Järv-lahnarohi, lamedalehine jõgitakjas, ujuv jõgitakjas	Populatsioonide arv.	Viitna Pikkjärv kui elupaik on soodsas seisundis. Järv-lahnarohi esineb, seisund on soodne. Täpsustatud on ujuva ja lamedalehise jõgitakja esinemine ja seisund Viitna Pikkjärves ja Linajärves.	Viitna Pikkjärv kui elupaik on soodsas seisundis. Järv-lahnarohi esineb, seisund on soodne. Täpsustatud on ujuva ja lamedalehise jõgitakja esinemine ja seisund Viitna Pikkjärves ja Linajärves.	Liigi kaitse tagatakse läbi elupaiga kaitse, vt pt 2.2.1.1. Hindamise aluseks on riiklik seire, pt 1.5.2.
2.1.1.3.	Valge vesiroos	Leiukohtade pindala.	Teadaolevad leiukohad 0,3 ha ulatuses on soodsas seisundis.	Valge vesiroosi teadaolevad leiukohad 0,3 ha ulatuses on soodsas seisundis.	Liigi kaitse tagatakse läbi elupaiga kaitse, vt pt 2.2.1.1. Hindamise aluseks on riiklik seire, pt 1.5.2.
2.1.1.4.	Roomav öövilge	Leiukohtade pindala.	Teadaolevad leiukohad on soodsas seisundis, liik esineb hajusalt 33 ha-l.	Roomava öövilke teadaolevad leiukohad on soodsas seisundis, liik esineb hajusalt 33 ha-l.	Liigi seisundit hinnatakse kohtvaatluse käigus.
2.1.2.1.	Kährikseen	Leiukohtade arv.	Kolmes teadaolevas leiukohas on elupaik soodsas seisundis, sh kahes leiukohas on säilinud seene substraadiks olev puu.	Kolmes teadaolevas leiukohas on elupaik soodsas seisundis, sh kahes leiukohas on säilinud seene substraadiks olev puu.	Hindamise aluseks on riiklik seire, pt 1.5.2.

2.1.3.1. 2.1.3.2. 2.1.3.3.	Tõmmuujur Laiujur Suur rabakiil	Elupaiga soodne seisund.	Elupaiga soodne seisund.	Elupaiga soodne seisund.	Liigi kaitse tagatakse läbi elupaiga kaitse, vt pt 2.2.1.1. Hindamise aluseks on riiklik seire, pt 1.5.2. ja 2021. a läbiviidav ujurite uuring.
2.2.1.1.	Liiva-alade vähetoitelised järved	Elupaiga pindala ja esinduslikkus.	Elupaiga pindala on 16,1 ha esinduslikkusega A.	Elupaika liiva-alade vähetoitelised järved on säilinud pindalaga 16,1 ha esinduslikkusega A.	Hindamise aluseks on riiklik seire, pt 1.5.2.
2.2.1.2.	Vähe- kuni kesктоitelised kalgiveelised järved	Elupaiga pindala ja esinduslikkus.	Elupaiga pindala on 0,6 ha esinduslikkusega C.	Elupaika vähe- kuni kesктоitelised kalgiveelised järved on säilinud 0,6 ha esinduslikkusega C.	Hindamise aluseks on riiklik seire, pt 1.5.2.
2.2.2.1.	Okasmetsad oosidel ja moreenkuhjatistel	Elupaiga pindala ja esinduslikkus.	Elupaiga pindala on 192,8 ha esinduslikkusega B.	Elupaika okasmetsad oosidel ja moreenkuhjatistel on säilinud 192,8 ha esinduslikkusega B.	Peamiselt asuvad elupaigatüübid sihtkaitsevööndis, kus kaitsekord tagab nende säilimise. Elupaikade seisundit on võimalik hinnata kohtvaatluse käigus. LoD metsaelupaigatüüpide inventuur viiakse läbi 2026. a-l.
2.2.2.2.	Siirdesoo- ja rabametsad	Elupaiga pindala ja esinduslikkus.	Elupaiga pindala on 26,4 ha esinduslikkusega B.	Elupaika siirdesoo- ja rabametsad on säilinud 26,4 ha esinduslikkusega B.	Elupaigatüüp asub sihtkaitsevööndis, kus kaitsekord tagab selle säilimise. Elupaiga seisundit on võimalik hinnata kohtvaatluse käigus. LoD metsaelupaigatüüpide inventuur viiakse läbi 2026. a-l.
2.2.3.1.	Rabad ja nokkheinakooslused	Elupaiga pindala ja esinduslikkus.	Elupaiga pindala on 2 ha esinduslikkusega D.	Elupaika rabad ja nokkheinakooslused on säilinud 2 ha esinduslikkusega C.	Elupaiga seisundit on võimalik hinnata kohtvaatluse käigus. LoD metsaelupaigatüüpide inventuuri käigus 2026. a-l hinnatakse ka sooelupaigatüüpe.

KASUTATUD ALLIKAD

Kirjandus ja internetiallikad

- Mäemets, A. 1981. Vesilobeelia ja lobeeliajärved. Eesti Loodus, 4, 238-241.
- Mäemets, A. 1977. Eesti NSV järved ja nende kaitse. Tallinn, 264 lk.
- Mäemets, Aime ja Mäemets, Aare. 1967. Vesilobeelia ja lahnarohud Eesti järvedes. Eesti Loodus, 9, 556-560.
- Ott, I., Loka, S. 1996. Viitna Pikkjärv ja puhkajad. Eesti Loodus, 5/6, lk. 174-176.
- Ott, I. 2015. Eesti väikejärvede seire 2015
- Paal, J. 2000. Loodusdirektiivi elupaigatüüpide käsiraamat. TÜ botaanika ja ökoloogia instituut.
- Saarse, L. 1992. Viitna mõhnastiku ja järvede kujunemisest. Eesti Geograafia Seltsi aastaraamat, 27. kd. Tallinn, lk. 30-43.
- Saarse, L. 1986. Viitna mõhnastik. Eesti maastike kujunemine ja kaitse. Tallinn, lk. 57-59.
- Kreitsberg, Merit ja Kreitsberg, Randel; Tuvikene, L. 2016. Viitna Pikkjärve meetmekava. PKI EMU Ida-Eesti vesikonna veemajanduskava 2015–2021. http://www.envir.ee/sites/default/files/ida-eesi-vesikonna_veemajanduskava.pdf.
- Lääne-Viru maakonna terviseprofiil ja tegevuskava 2010-2012. <http://rahvatervis.ut.ee/bitstream/1/2103/1/L%C3%A4%C3%A4ne-Virumk2010.pdf>
- http://www.envir.ee/sites/default/files/hymo_jarved_2014_11_24.pdf.

Andmebaasid

- EELIS (Eesti Looduse Infosüsteem). <http://loodus.keskkonnainfo.ee>
- Keskkonnaregister: <http://register.keskkonnainfo.ee/envreg/main>
- Maa-ameti geoportaal: <http://geoportaal.maaamet.ee/>
- Natura standardandmebaas: <http://natura2000.eea.europa.eu/>
- Seireveeb: Keskkonnaagentuur: <http://seire.keskkonnainfo.ee/>

Planeeringud ja arengukavad

- Lääne-Viru maakonnaplaneering 2030+. Eskiislahendus. 2015. Lääne-Viru Maavalitsus. https://laaneviru.maavalitsus.ee/documents/181101/5685967/Seletuskiri_eksiis.pdf/e776da9f-ec69-47ac-bc21-f6ed64702442

Seadused, määrused, eeskirjad

- Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri. Vabariigi valitsuse korraldus nr 615-k. 5.08.2004 // RTL 2004, 111, 1758.
- EÜ Nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50).
- Viitna maastikukaitseala kaitse-eeskiri RT I, 25.11.2014, 21.

LISA 1. KAITSE-EESKIRI

Viitna maastikukaitseala kaitse-eeskiri¹

Vastu võetud 20.11.2014 nr 172

Määrus kehtestatakse looduskaitse seaduse § 10 lõike 1 alusel.

1. peatükk

Üldsätted

§ 1. Viitna maastikukaitseala kaitse-eesmärk

(1) Viitna maastikukaitseala² (edaspidi *kaitseala*) kaitse-eesmärk on:

1) kaitsta, säilitada ja tutvustada Viitna oosistikku, metsa-, soo- ja veeökosüsteeme, maastiku ja elustiku mitmekesisust ning kaitsealuseid liike;

2) kaitsta elupaigatüüpe, mida nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50) nimetab I lisas: liiva-alade vähetoitelised järved (3110)³, vähe- kuni kesktoitelised kalgiveelised järved (3140), rabad (7110*), nokkheinakooslused (7150), okasmetsad oosidel ja moreenikuhjatistel e sürjametsad (9060) ning siirdesoo- ja rabametsad (91D0*);

3) kaitsta liike, mida nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ nimetab II lisas: laiujur (*Dytiscus latissimus*), suur rabakiil (*Leucorrhinia pectoralis*) ja tõmmuujur (*Graphoderus bilineatus*);

4) kaitsta kaitsealust seeneliiki kährikseent (*Sparassis crispa*);

5) kaitsta kaitsealuseid taimeliike järv-lahnarohtu (*Isoetes lacustris*), vesilobeeliat (*Lobelia dortmanna*), lamedalehist jõgitakjat (*Sparganium angustifolium*), ujuvat jõgitakjat (*Sparganium gramineum*), valget vesiroosi (*Nymphaea alba*) ja roomavat öövilget (*Goodyera repens*).

(2) Kaitseala maa- ja veeala jaguneb vastavalt kaitsekorra eripärale ja majandustegevuse piiramise astmele kolmeks sihtkaitsevööndiks ja üheks piiranguvööndiks.

(3) Kaitsealal tuleb arvestada looduskaitse seaduses sätestatud piiranguid käesolevas määruses ettenähtud erisustega.

§ 2. Kaitseala asukoht

(1) Kaitseala asub Lääne-Viru maakonnas Kadrina vallas Viitna külas.

(2) Kaitseala välispiir ja vööndite piirid on esitatud kaardil määruse lisas⁴.

§ 3. Kaitseala valitseja

Kaitseala valitseja on Keskkonnaamet.

§ 4. Kaitse alla võtmise ja piirangute põhjendused

Määruse seletuskirjas on esitatud põhjendused:

1) kaitse alla võtmise eesmärkide vastavuse kohta kaitse alla võtmise eeldustele;

2) loodusobjekti kaitse alla võtmise otstarbekuse kohta;

3) kaitstava loodusobjekti tüübi valiku kohta;

4) kaitstava loodusobjekti välis- ja vööndite piiri kulgemise kohta;

5) kaitsekorra kohta.

2. peatükk

Kaitsekorra üldpõhimõtted

§ 5. Lubatud tegevus

- (1) Inimestel on lubatud viibida ning korjata marju, seeni ja teisi metsa kõrvalsaadusi kogu kaitsealal.
- (2) Telkimine ja lõkke tegemine on kaitsealal lubatud vaid Linajärve piiranguvööndis eramaal omaniku loal.
- (3) Kaitsealal on lubatud sõidukiga sõitmine selleks ettenähtud teedel. Sõidukiga sõitmine väljaspool selleks ettenähtud teid ja maastikusõidukiga sõitmine on lubatud järelevalve- ja päästetöödel, kaitseala valitsemise ja kaitse korraldamisega seotud töödel, tehnovõrgurajatiste hooldustöödel, maatulundusmaal metsatöödel ning kaitseala valitseja nõusolekul teostataval teadustegevusel. Kaitseala valitseja nõusolekul on maastikusõidukiga sõitmine lubatud suusaradade sissesõitmisel ja hooldamisel.
- (4) Ujuvvahendiga sõitmine on lubatud järelevalve- ja päästetöödel, kaitseala valitsemise ja kaitse korraldamisega seotud tegevusel ning kaitseala valitseja nõusolekul teostataval teadustegevusel. Lisaks on kaitseala vetel lubatud mootorita ujuvvahendiga sõitmine Linajärvel ja Nabudi järvel.

§ 6. Keelatud tegevus

Kaitseala valitseja nõusolekuta on kaitsealal keelatud:

- 1) muuta katastriüksuse kõlvikute piire ja sihtotstarvet;
- 2) koostada maakorralduskava ja teha maakorraldustoiminguid;
- 3) kehtestada detailplaneeringut ja üldplaneeringut;
- 4) anda nõusolekut väikeehitise, sealhulgas lautri või paadisilla ehitamiseks;
- 5) anda projekteerimistingimusi;
- 6) anda ehitusluba;
- 7) rajada uut veekogu, mille pindala on suurem kui viis ruutmeetrit, kui selleks ei ole vaja anda vee erikasutusluba, ehitusluba või nõusolekut väikeehitise ehitamiseks;
- 8) jahiulukeid lisasöötä.

§ 7. Tegevuse kooskõlastamine

- (1) Kaitseala valitseja ei kooskõlasta tegevust, mis kaitse-eeskirja kohaselt vajab kaitseala valitseja nõusolekut, kui see võib kahjustada kaitseala kaitse-eesmärgi saavutamist või kaitseala seisundit.
- (2) Kui tegevust ei ole kaitseala valitsejaga kooskõlastatud või tegevuses ei ole arvestatud kaitseala valitseja kirjalikult seatud tingimusi, mille täitmise korral tegevus ei kahjusta kaitseala kaitse-eesmärgi saavutamist või kaitseala seisundit, ei teki isikul, kelle huvides nimetatud tegevus on, vastavalt haldusmenetluse seadusele õiguspärasest ootust sellise tegevuse õiguspärasuse suhtes.
- (3) Keskkonnaministeeriumil või Keskkonnaametil kui kaitseala valitsejal on keskkonnamõju hindamise järelevalvajana õigus määrata kaitseala kaitseks keskkonnanõudeid, kui kavandatav tegevus võib kahjustada kaitseala kaitse-eesmärgi saavutamist või kaitseala seisundit.

3. peatükk

Sihtkaitsevöönd

§ 8. Sihtkaitsevööndi määratlus

- (1) Sihtkaitsevöönd on kaitseala osa seal väljakujunenud või kujundatavate loodusväärtuste säilitamiseks.
- (2) Kaitsealal on kolm sihtkaitsevööndit:

- 1) Nabudi sihtkaitsevöönd;
- 2) Pikkjärve sihtkaitsevöönd;
- 3) Viitna sihtkaitsevöönd.

§ 9. Sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk

- (1) Nabudi sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on metsa- ja sooökosüsteemide tutvustamine ja nende arengu tagamine üksnes loodusliku protsessina ning kaitsealuste liikide ja nende elupaikade kaitse.
- (2) Pikkjärve sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on veeökosüsteemide tutvustamine ja nende arengu tagamine loodusliku protsessina ning kaitsealuste liikide ja nende elupaikade kaitse.
- (3) Viitna sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on metsaökosüsteemide tutvustamine ja kaitse ning kaitsealuste liikide ja nende elupaikade kaitse.

§ 10. Lubatud tegevus

- (1) Nabudi ja Viitna sihtkaitsevööndis on lubatud kuni 50 osalejaga rahvaürituse korraldamine selleks kaitseala valitseja nõusolekul ette valmistatud ja tähistatud kohas. Nabudi ja Viitna sihtkaitsevööndis on kaitseala valitseja nõusolekul selleks ette valmistatud ja tähistatud kohas rohkem kui 50 osalejaga ning ettevalmistamata ja kaitseala valitseja poolt tähistamata kohas rahvaürituse korraldamine lubatud kaitseala valitseja nõusolekul.
- (2) Kaitseala valitseja nõusolekul on sihtkaitsevööndis lubatud:
 - 1) kaitsealuste liikide elutingimuste säilitamiseks vajalik tegevus;
 - 2) olemasolevate rajatiste hooldustööd;
 - 3) Viitna sihtkaitsevööndis koosluse kujundamine vastavalt kaitse-eesmärgile.

§ 11. Keelatud tegevus

- Sihtkaitsevööndis on keelatud, kooskõlas käesolevas määruses sätestatud erisustega:
- 1) majandustegevus;
 - 2) loodusvarade kasutamine;
 - 3) uute ehitiste püstitamine, välja arvatud kaitseala valitseja nõusolekul tee- ja tehnovõrgurajatise püstitamine kaitsealal paikneva kinnistu tarbeks ning rajatise püstitamine kaitseala tarbeks;
 - 4) kalapüük Nabudi järves ja Pikkjärves, välja arvatud kalapüük Pikkjärve jääl;
 - 5) rahvaürituse korraldamine Pikkjärve sihtkaitsevööndis;
 - 6) vetteminek Pikkjärve kaldalt, välja arvatud põhjakaldalt kaitseala valitseja poolt tähistatud kohast.

4. peatükk

Piiranguvöönd

§ 12. Piiranguvööndi määratlus

- (1) Piiranguvöönd on kaitseala osa, mis ei kuulu sihtkaitsevööndisse.
- (2) Kaitsealal on Linajärve piiranguvöönd.

§ 13. Piiranguvööndi kaitse-eesmärk

Piiranguvööndi kaitse-eesmärk on elustiku mitmekesisuse ja kaitseala maastikuilme säilitamine, maastiku ja metsaökosüsteemide tutvustamine ning kaitsealuste liikide ja nende elupaikade kaitse.

§ 14. Lubatud tegevus

- (1) Piiranguvööndis on lubatud:
 - 1) majandustegevus, arvestades käesolevas määruses sätestatud erisusi;
 - 2) kalapüük Linajärves.

(2) Piiranguvööndis on kaitseala valitseja nõusolekul lubatud:

- 1) ehitiste püstitamine väljakujunenud õuealal;
- 2) tee- ja tehnovõrgurajatise püstitamine;
- 3) rajatiste püstitamine kaitseala tarbeks;
- 4) rahvaürituse korraldamine selleks ettevalmistamata ja kaitseala valitseja poolt tähistamata kohas;
- 5) turberaie langi pindalaga kuni kaks hektarit.

§ 15. Keelatud tegevus

Piiranguvööndis on keelatud:

- 1) Linajärve veetaseme ja kaldajoone muutmise ning uute veekogude rajamine;
- 2) puidu kokku- ja väljavedu külmumata pinnaselt, välja arvatud kaitseala valitseja nõusolekul juhul, kui pinnas seda võimaldab;
- 3) uue maaparandussüsteemi rajamine;
- 4) maavara kaevandamine;
- 5) puhtpuistute kujundamine ja energiapuistute rajamine;
- 6) biotsiidi, taimekaitsevahendi ja väetise kasutamine.

5. peatükk

Lõppsätted

§ 16. Määruse jõustumine

Määrus jõustub kümnendal päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist.

§ 17. Määruse muutmise

Vabariigi Valitsuse 3. juuni 1997. a määruses nr 109 „Lahemaa rahvuspargi ja Viitna maastikukaitseala kaitse-eeskirjade ja välispiiri kirjelduste kinnitamine” tehakse järgmised muudatused:

- 1) määruse pealkiri sõnastatakse järgmiselt: „Lahemaa rahvuspargi kaitse-eeskirja ja välispiiri kirjelduse kinnitamine”;
- 2) punkti 1 alapunktid 5 ja 6 tunnistatakse kehtetuks.

§ 18. Menetluse läbiviimine

Kaitseala kaitse-eeskirja kehtestamise menetlus viidi läbi keskkonnaministri 13. augusti 2013. a käskkirjaga nr 835 algatatud haldusmenetluses. Menetluse ülevaade koos ärakuulamise tulemustega on esitatud käesoleva määruse seletuskirjas⁵.

§ 19. Vaidlustamine

Määrust on võimalik vaidlustada, esitades kaebuse halduskohtusse halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras, osas, millest tulenevad kinnisasja omanikule või valdajale õigused ja kohustused, mis puudutavad kinnisasja kasutamist või käsutamist.

¹ EÜ Nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50).

² Kaitseala on moodustatud Eesti NSV Ministrite Nõukogu 1. juuni 1971. a määrusega nr 300 „Lahemaa rahvuspargi moodustamise kohta” (ENSV Teataja 1971, 26, 285) Lahemaa rahvuspargi osana. Viitna maastikukaitseala on moodustatud Vabariigi Valitsuse 3. juuni 1997. a määrusega nr 109 „Lahemaa rahvuspargi, Ohepalu looduskaitseala ja Viitna maastikukaitseala kaitse-eeskirjade ja välispiiri kirjelduste kinnitamine”. Tulenevalt Vabariigi Valitsuse 5. augusti 2004. a korralduse nr 615 „Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri” lisa 1 punkti 2 alapunktist 496

hõlmab kaitseala Viitna loodusala, kus tegevuse kavandamisel tuleb hinnata selle mõju loodusala kaitse-eesmärkidele, arvestades Natura 2000 võrgustiku alade kohta kehtivaid erisusi.

³ Sulgudes on siin ja edaspidi kaitstava elupaigatüübi koodinumber vastavalt nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ I lisale. Tärniga (*) on tähistatud esmatahtsad elupaigatüübid.

⁴ Kaitseala välispiir ja vööndite piirid on märgitud määruse lisas esitatud kaardil, mille koostamisel on kasutatud Eesti põhikaarti (mõõtkava 1:10 000) ja maakatastri andmeid. Kaardiga saab tutvuda Keskkonnaametis, Keskkonnaministeeriumis, keskkonnaregistris (register.keskkonnainfo.ee) ja maainfosüsteemis (www.maaamet.ee).

⁵ Seletuskirjaga saab tutvuda Keskkonnaministeeriumi veebilehel www.envir.ee.

Taavi Rõivas

Peaminister

Mati Raidma

Keskkonnaminister

Heiki Loot

Riigisekretär

LISA 2. VÄÄRTUSTE KOONDTABEL

Jrk	Väärtus	Kaitse-eesmärk 30 aasta perspektiivis	Ohutegur	Meede	Oodatud tulemus kaitsekorraldusperioodi lõpul
Elustik					
2.1.1.1	Vesilobeelia	Teadaolevad leiukohad 1,5 ha ulatuses on soodsas seisundis. Lisaks on käesoleval ajal tallamise tõttu katkendlik lobeeliavöönd taastumas ühtlasemaks.	Kasvukohtade tallamine vees. Puhkajate tegevus (pesemisvahendite sattumine vette, kallaste erosioon tallamise tõttu). Ohuks võib kujuneda nn botaaniline turism.	Teavitust infotahvlitel ning enne suvitushooaega meedias (artiklid ajalehes). Külastustaristu hooldus.	Teadaolevad leiukohad 1,5 ha ulatuses on soodsas seisundis.
2.1.1.2	Järv-lahnarohi, lamedalehine jõgitakjas, ujuv jõgitakjas	Teadaolevad leiukohad on soodsas seisundis: järv-lahnarohul kuus ja lamedalehisel jõgitakjal viis alampopulatsiooni.	Kasvukohtade kahjustamine suplemise tõttu ning veekvaliteedi langus.	Teavitust infotahvlitel ning enne suvitushooaega meedias (artiklid ajalehes). Külastustaristu hooldus.	Viitna Pikkjärv kui elupaik on soodsas seisundis. Järv-lahnarohi esineb, seisund on soodne. Täpsustatud on ujuva ja lamedalehise jõgitakja esinemine ja seisund Viitna Pikkjärves ja Linajärves.
2.1.1.3	Valge vesiroos	Teadaolevad leiukohad 0,3 ha ulatuses on soodsas seisundis.	Taimede noppimine.	Teavitust infotahvlitel ning enne suvitushooaega meedias (artiklid ajalehes). Külastustaristu hooldus.	Teadaolevad leiukohad 0,3 ha ulatuses on soodsas seisundis.

2.1.1.4	Roomav öövilge	Teadaolevad leiukohad on soodsas seisundis. Liik esineb hajusalt u 33 ha suurusel alal.	Kasvukohtade tallamine on väikese mõjuga ohutegur.	Külastajad on suunatud kaitsealal ettevalmistatud matkaradadele. Isendikaitse, vastavalt looduskaitseadusele ei tohi kahjustada (korjata ega hävitada) kaitsealuseid taimi. Teavitust infotahvlitel. Rahvaürituste kooskõlastamisel arvestatakse kaitsealuste liikide leiukohtade ja neile mõjuvate ohuteguritega.	Teadaolevad leiukohad on soodsas seisundis. Liik esineb hajusalt u 33 ha suurusel alal.
2.1.2.1	Kährikseen	Kolmes teadaolevas leiukohtas on elupaik soodsas seisundis, sh kahes leiukohas on säilinud seene substraadiks olev puu.	Kährikseente korjamine, viljakehade lõhkumine. Raietegevus.	Kaks leiukohta kolmest paiknevad sihtkaitsevööndis, kus on lubatud vaid koosluste kujundamine maastiku esteetilise ilme säilitamise eesmärgil. Teadaolevates leiukohtades tuleb looduskasutuse küsimuste, metsateatise menetlemise ja külastuse suunamisel arvestada kährikseene elupaiganõudlustega. Kõige olulisem on säilitada kährikseene substraadiks olevad puud	Kolmes teadaolevas leiukohas on elupaik soodsas seisundis, sh kahes leiukohas on säilinud seene substraadiks olev puu.

				(ja känd), aga ka ümbritsev kooslus vähemalt 20 m raadiuses. Vältida leiukohas tallamist, okste ladustamist jms. Rahvaürituste kooskõlastamisel arvestatakse kaitsealuse liigi leiukohtade ja neile mõjuvate ohuteguritega.	
2.1.3.1	Tõmmuujur	Elupaigad on soodsas seisundis.	Otsesed ohutegurid puuduvad, elupaigad paiknevad sihtkaitsevööndis ja piiranguvööndis.		Elupaigad on soodsas seisundis.
2.1.3.2	Laiujur				
2.1.3.3	Suur rabakiil				
2.1.6.1	Käsitiivalised	Elupaigad ja talvitumiskohad on säilinud soodsas seisundis.	Talvitumiskohtade ja suviste pesitsuspaikade hävimine raietegevuse tagajärjel.	Kaitseala metsad paiknevad sihtkaitsevööndis, kus on lubatud vaid koosluste kujundamine pigem esteetilise ilme säilitamise eesmärgil. Raietegevusel tuleb jätta eemaldamata õõnsustega vanad puud. Liigi kaitse tagatakse läbi elupaiga kaitse, vt ptk 2.2.2.	Elupaigad ja talvitumiskohad on säilinud soodsas seisundis.

Kooslused					
2.2.1.1	Liiva-alade vähetoitelised järved	Elupaigatüüpi liiva-alade vähetoitelised järved on säilinud 16,1 ha esinduslikkusega A.	Kallaste liigse tallamise tagajärjel pinnase vette erodeerimine.	Külastajate teavitamine infotahvritel, kodulehtedel, ajakirjanduse kaudu.	Elupaigatüüpi liiva-alade vähetoitelised järved on säilinud 16,1 ha esinduslikkusega A.
2.2.1.2	Vähe- kuni kesktoitelised kalgiveelised järved	Elupaigatüüpi vähe- kuni kesktoitelised kalgiveelised järved on säilinud 0,6 ha-l esinduslikkusega C.	Otsesed ohutegurid puuduvad, elupaik paikneb sihtkaitsevööndis.		Elupaigatüüpi vähe- kuni kesktoitelised kalgiveelised järved on säilinud 0,6 ha-l esinduslikkusega C.
2.2.2.1	Okasmetsad oosidel ja moreenkuhjatistel	Okasmetsad oosidel ja moreenkuhjatistel on säilinud 192,8 ha-l esinduslikkusega B.	Otsesed ohutegurid puuduvad, elupaigad paiknevad sihtkaitsevööndis ja piiranguvööndis.		Okasmetsad oosidel ja moreenkuhjatistel on säilinud 192,8 ha-l esinduslikkusega B–C.
2.2.2.2	Siirdesoo- ja rabametsad	Siirdesoo- ja rabametsad on säilinud 26,4 ha-l esinduslikkusega B.	Otsesed ohutegurid puuduvad, elupaigad paiknevad sihtkaitsevööndis.		Siirdesoo- ja rabametsad on säilinud 26,4 ha-l esinduslikkusega B–D.
2.2.3.1	Rabad ja nokkheinakooslused	Elupatüübid rabad ja nokkheinakooslused on säilinud 2 ha-l esinduslikkusega C.	Otsesed ohutegurid puuduvad, elupaigad paiknevad sihtkaitsevööndis.		Elupatüübid rabad ja nokkheinakooslused on säilinud 2 ha-l esinduslikkusega D.
2.2.4	Maastik	Piirkonnale iseloomulik maastikuilme on säilinud.	Ebaseaduslikud lõkkekohad, prahistamine. Raied.	Ebaseaduslike lõkkekohtade likvideerimine, prügikoristus.	Piirkonnale iseloomulik maastikuilme on säilinud.

			<p>Külastuskoormuse mõju pinnasele, metsakooslustele ja Pikkjärvele.</p>	<p>Elupaigatüübile vastavad metsad on tsooneeritud peamiselt sihtkaitsevööndisse, kus on lubatud vaid koosluste kujundamine lähtuvalt kaitse-eesmärgist. Piiranguvööndi metsades on lubatud vaid väikesemahuline uuendusraie. Kõrge külastatavusega aladel on lubatud ohtlike ja murdunud puude eemaldamine kaitseala valitseja nõusolekul.</p> <p>Külastuse suunamine õpperajale, Pikkjärve vettemineku koht on lubatud vaid tähistatud alalt põhjakaldalt, järve kaldale on paigaldatud piirded.</p> <p>Teavitust infotahvlitel ja piktogrammide abil. Rahvaüritustele tingimuste seadmine.</p>	
--	--	--	--	---	--

Lisa 3. Avalikkuse kaasamise materjalid

Viitna MKA kaitsekorralduskava eelnõu avalikustamise koosolek

02.09.2016 Kadrina vallamajas

Kell 15.00 – 16.05

Osavõtjate nimekiri lisatud

Imbi Mets: tutvustab kaitsekorralduskava

Küsimused:

J. Markov: kas Linajärves ja Nabudi järves ei tohi kala püüda?

I. Mets: tohib küll.

J. Markov: Viitna metsad on risu täis, puud maha kukkunud, kole vaatepilt. Puud on ka järve kukkunud, miks ei koristata.

I. Mets: sihtkaitsevööndis hooldatakse õpperadu, looduskaitseks ei ole probleem, lamapuit on elustikule kasulik.

J. Markov: Vanasti oli ilusam.

M. Vildak: majandatavaid metsi on Eestis palju, sihtkaitsevööndeid kaitsealadel, mis peaks loodusrikkust hoidma, on vähe. Maastiku ilu osas on meil erinevad vaatenurgad.

K. Oomer: ühinen küsijaga täielikult, meie pärl Viitna, näeb välja nagu Kesk-Venemaa peldikutagune. Puu kukub, jääb sinna vedelema ja risustab loodust. See ei ole ju reservaat. Mul on häbi ja ma ei käi enam järve ääres. Me ei mõtle rahvale, mõtleme üraskitele.

M. Vildak: looduskaitse on avalik hüve, ongi rahvale. On külastatavad ja looduslikud alad ning elurikkusele jäetavad alad.

K. Oomer: omal ajal EPA-s õpetati, et lamapuit on kahjulik. Praegu on Viitna metsades ürask sees ja varsti on kuused kadunud. Aastaid tagasi oli keset järve 4 üraskikahjustust. Tehti komisjon, kes otsustas, et kas maha võtta. Praegu on noor pikk mänd Pikkjärve juures kahtlaselt lookas, esimene lumi murrab selle maha, loodame, et pähe ei kuku.

I. Mets: radade juures ohtlike puude eemaldamine on lubatud.

K. Oomer: teeme vähemalt Kadrina-Viitna teeääre korda, siin sõidab ka välismaalasi.

M. Vildak: maanteeamet hooldab teemaad, ohtlikke puid eemaldatakse.

K. Oomer: ei ole märgata, kole on vaadata.

J. Markov: gaasitrassi juures on vana kask viis aastat maas. Võiks ära koristada, inimesed käivad, tagapool metsas las olla, aga seal inimesed käivad.

K. Oomer: kava nimetatud uuringu järgi on Pikkjärve ääres 200 inimest päevas, seda ei ole palju.

I. Mets: 200 inimest oli uuringu järgi ühes tunnis, ühel hetkel kohapeal. Püüame külastust suunata, vette minek on lubatud Pikkjärve põhjakaldalt, on kultuuri küsimus kas reegleid järgitakse.

K. Oomer: mingis teises uuringus öeldi, et 50 inimest metsas peaks olema talutav.

M. Vildak: looduse koormustaluvus sõltub kooslusest.

I. Mets: saame külastust ainult suunata. Mis ettepanekud on?

K. Oomer: külastus on enam-vähem ühel tasemel. Tänavu oli kehv suvi, palaval suvel on rohkem rahvast. Kas on uuritud, millest on tingitud veetõus järves? 25 aastat ja rohkem tagasi oli Pikkjärve suur saar peaaegu poolsaar, nüüd on veetase tõusnud. Meil oli vanasti paat seal,

oli kõlakoda, olid üksikud rahvakogunemised põhjakaldal, ei usu, et ei halvasti mõjus. Kas kardetakse, et rahvas kõnnib ümber järve?

M. Vildak: piirded on selleks, et ei mindaks suvalises kohas järve ja veepiirile. Pikkjärv on tüübilt haruldane toitainetevaene järve. Kui setted satuvad vette, siis järve toitelus muutub. Tallatakse ka vees kasvavaid taimi.

K. Oomer: mul oli ka vanasti rada järvest lõuna pool otse vette lobeeliate keskele. Ettepanek on minna kompromissile: vaade autoaknast peab olema Eestile vääriline, langenud puid tuleb koristada.

M. Vildak: on erinevaid inimesi ka külastajate hulgas, osad tahavadki looduslikku metsa näha ja tulevadki just sellepärast.

J. Markov: mis on juhtunud Linajärvega, et on roheline, 60 aasta jooksul ei mäleta, et nii roheline oleks olnud. See võib minna ka Pikkjärve, olevat väetised sisse kandunud.

I. Mets: väetistest tingitud reostus on kaheldav, järve naabruses ei ole põllumaid.

K. Oomer: kas on uuritud, kui palju on muutunud vee läbipaistvus, Pikkjärv on onud kõige selgema veega järv? Vene ajal olid allveespordivõistlused.

I. Mets: veemajanduskava järgi vähenes veeläbipaistvus oluliselt kuni 2005. aastani. Pealse seda kuni käesoleva ajani on näidud paranenud. Allveesportimine või olla üks põhjuseid, miks vee läbipaistvus vähenes.

J. Markov: langenud puudega ei võeta siis midagi ette?

M. Vildak: korrastatakse radade ümbrust, kust eemaldatakse ohtlikud puud. Me ei kujunda Viitna maastikukaitsealast parkmetsa.

K. Oomer: kaitsealal on palju metsamaad, võiks teha midagi inimese heaks, et oleks ilus, et saaks vaadata, fotografeerida. Osa metsa võiks kujundada.

L. Kanna: kas Viitna MKa kohta oli ka eelnev kava?

I. Mets: varem kaitsekorralduskava ei olnud, praegust kava eelnõud hakati tegema ka aastaid tagasi.

L. Kanna: mille alusel varem tegevus toimus?

M. Vildak: külastust saab korraldada ka ilma kavata, muid tegevusi ei olnud. Õpperaja kohta koostati projekt.

K. Oomer: millal maastikukaitseala moodustati?

I. Mets: Viitna oli Lahemaa rahvuspargi osa, 1997. aastal moodustati rahvuspargist eraldi kaitseala, 2014. aastal kinnitati uus kaitse-eeskiri.

K. Oomer: lamapuit on viimaste aastatel aastatel probleemiks kujunenud.

M. Vildak: on erinevad tsoneeringud, sihtkaitsevööndeid laiendati – seal toimuvad vaid külsatustaristu ja radade hooldustööd, piiranguvööndis toimub metsa majandamine. Varem korraldas järvede ümbruse koristamist ka Kadrina vald.

Protokollis

Katrin Jürgens

VIITNA MKA KKK eelnõu avalikustamise koosolek

KESKKONNAAMET

Kadrina Vallavalitsus 2.09.2016

KELL 15.00 - 16.05

	nimi	küla/asutus	allikri
1	J. Marjos	Rõmeda	
2	Kaijo Omer	Looby	
3	Des Uuevi	Kadrina JU	
4	IMBI METS	KEA	
5	Olle Leetarupele	KEA	
6	Katrin Jirgeus	KEA	
7	Liisi Kanna	Kuulubaja	
8	Marit Villah	KEA	
9			
10			
11			
12			
13			
14			
15			
16			
17			
18			
19			
20			
21			
22			

Lisa 4. Fotod (Imbi Mets)

1. Linajärv.

2. Vaade Pikkjärvele põhjakaldalt.

3. Pikkjärve põhjakallas.

4. Suur tähis läänepiiril.

5. Vaigutatud mänd ja murdunud tähis läänepiiril.

6. Nabudi järv (foto K. Kingumets).